

Kazimierz Nasiłowski

De potestate sacerdotali secundum Gratianum : (continuatio)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 20/3-4, 11-45

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KAZIMIERZ NASIŁOWSKI

DE POTESTATE SACERDOTALI SECUNDUM GRATIANUM -
(*continuatio*)

Caput quartum

**DE POTESTATUM DISTINCTIONE POTESTATIS NON
SACRAMENTALIS NOMINE EFFECTUS APPELLATAE PECULIARI
RATIONE HABITA**

Gratianus postquam in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi inter potestatem distribuendi sacros ordines et executionem huius potestatis distinxit, et postquam officium et executionem officii ex consecratione seu unctione sacerdotali vel episcopali in Ecclesia catholica peracta accipi asseruit, addit: „Recedentes uero ab integritate fidei, *potestatem* acceptam sacramento tenus retinent, *effectu* suae potestatis penitus priuantur, sicut coniugati ab inuicem discedentes coniugium semel initum non dissoluunt, ab opere tamen coniugali inueniuntur alieni.”

**I. De significatione nominis effectus in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1
adhibiti ratione quaestionis ibidem examinatae considerata**

Imprimis problema de distinctione potestatis sacerdotalis in dicto p. c. 97 C. I q. 1 allato a Gratiano introductum in quaestione de effectu sacramenti ordinis ab haereticis ministrati pertractatum esse animadvertendum est. Opinioni enim a Gratiano defensae de sacramento ordinis ab haereticis ministrato eoque effectu carenti secundum Magistrum sententia Anastasii Papae II de ordinatione ab Acacio haeretico iam damnato collata adversatur.

Haec opinio Gratiani et sententia Anastasii in dicto p. c. 96 C. I q. 1 posito ita refertur: „Quod uero per hereticos sacramenta dignitatis ministrata dicuntur carere *effectu*, inprobatur auctoritate Anastasii Papae (D. XIX c. 8), qui ordinationem Acacii, quamuis heretici, *ita ratam esse approbat, ut etiam* eis, quos *post dampnationem* suam baptizauit, uel ordinauit, *in nullo ream personam no-cuisse* asserat.”

Gratianus hanc sententiam Anastasii in eodem dicto ita refutat: „Sed hoc eum *illicite, et non canonice*, imo contra decreta

suorum predecessorum et successorum fecisse, probat Felix et Gelasius, qui Acacium ante Anastasium *excommunicauerunt*, et Hormisdas, qui ab ipso Anastasio tertius eundem Acacium *dampnavit*.”

In dicto autem p. c. 7 D. XIX adiuncto Gratianus supra memoratam auctoritatem Anastasii II introducens eamque decretis Patrum et praeceptis evangelicis contrariam esse asserens ita scribit: „Anastasius enim secundo favore Anastasii imperatoris, quos Acacius post sententiam in se prolatam sacerdotes uel Leuitas ordinauerat, *acceptis offitiis rite fungi debere decreuit*...”

Ex his apparet effectum sacramenti ordinis secundum Gratianum in administratione sacerdotalium officiorum permessa consistere, Magister enim in quaestione de effectu sacramenti ordinis examinata Anastasio Papae ex eo obicit, quod iste ordinationem an haeretico damnato collatam ita ratam esse approbaverit, ut sic ordinati officii suis rite fungi possint.

Deinde Gratianus thesi suae de sacramento ordinis ab haeticis ministrato eoque effectu carenti eadem ratione ut praefatam auctoritatem Anastasii, sic auctoritatem Augustini in C. I q. I c. 97 relatum opponit, in inscriptione huius capituli ita asserens: „*Item obicitur illud Augustini ad Parmenianum de hereticis etiam dampnatis*...”

Cum igitur cuncta quaestio a Gratiano examinanda de effectu sacramenti ordinis ab haeticis ministrati considerata sit, et Magister in solutione huius quaestionis in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. I allata de sacramentali ordinis potestate haeticis habita non dubitet, immo hanc potestatem in sacerdotibus haeticis inesse asserens eis tantum potestatem non sacramentalem nomine *executionis* cum nomine *effectus* promiscue adhibito vocatam abiudicet, inde consequitur, ut nomine effectus in sacramento ordinis ab haeticis ministrato secundum Gratianum potestas non sacramentalis ab eiusmodi sacerdotibus non habita comprehensa sit.

Quia tamen in ipsa notione potestatis sacerdotalis a Gratiano variis nominibus descriptae recte intelligenda significatio nominis effectus magni momenti est, et quia Magistrum de effectu sacramentorum saepe diversis in locis disseruisse constat, significatio nominis *effectus* maioris certitudinis assequenda causa etiam ratione aliarum Gratiani enuntiationum considerata est.

II. De gratia et potestate sacerdotali non sacramentali nomine effectus denotata

Ad significationem nominis *effectus* quod attinet, Gratianus disserit: de effectu *Eucharistiae*, de Eucharistia *effectum salutis*, i. e. gratiam non conferenti¹, et de effectu *unctionis*, i. e. ordinis, gra-

¹ Dictum Gratiani p. c. 95 (palea) C. I q. 1; vide supra, pag. [53—54] nota 16.

tiam huius sacramenti comprehendenti². Magister nomine effectus *praemium aeternae salutis vel virtutem sacramenti*³, i. e. gratiam comprehendens esse intelligit.⁴

Secundum Gratianum effectu sacerdotalis unctionis, i. e. sacramenti ordinis plus comprehenditur, quam effectu sacramentorum necessitatis⁵. Baptismus namque a quovis ministratus effectu non caret, Eucharistia autem ab haeretico ministrata letalem effectum

² Dictum Gratiani p. c. 98 C. I q. 1: „Constat ergo, ut Innocentius (cf. C. I q. 1 c. 17 et c. 73) ait, de ceteris hereticis, ordinatos a symoniacis per pravam manus inpositionem symoniacae vulneratum habere caput. § 1. Sed obicitur, quod in ordinatione symoniacorum hoc solum reprehensibile inueniatur, quod *gratia Spiritus sancti* sub pretio redigi putetur, aliorum autem in omnibus integra forma sacramentorum seruetur. Cum ergo illicita sacramenti usurpatio per *penitentiam* correctae fuerit, ut *gratia Spiritus sancti* gratuita et non uenialis existimetur, *integer* debet adesse *unctionis effectus*; imo etiam, si non sequatur penitentia, licet symoniace, tamen reuera consecratus reputetur, sicut illi, qui quondam nonnisi pretio dato, ad sacri baptismatis regenerationem, nec ad sanctae communionis participationem admittebantur, licet symoniace, tamen non ideo minus baptizati, uel sacrae communionis participes reputati sunt. Sed hoc tantum sacris canonibus constitutum est, *ne de cetero sacramenta Christi symoniace distribuantur.*”

³ Dictum Gratiani p. c. 14 C. XXVIII q. 1: „§ 2. Item cum dicitur: ‘non est uera pudicitia hominis infidelis cum coniuge sua’, negatur pudicitia esse uera quantum ad *effectum*, ad *praemium uidelicet aeternae salutis*. Sicut enim apud hereticos *sacramenta* negantur esse uera, non quantum ad formam, sed quantum ad uirtutem sic et uirtutes negantur apud infideles esse uerae, non quin uerae sint in eis, iuxta illud Ieronimi: ‘Virtutibus Romani promeruerunt imperium’, sed quia *effectu carent aeternae salutis*’. — Dictum Gratiani p. c. 44 D. III dp.: „§ 2... Quod autem in fine obicitur: Si satisfactio illa fuit, ueniam inpetrauit; si autem ueniam non inpetrauit, satisfactio non fuit; si autem satisfactio non fuit, adhuc sibi pena imponenda est’, non procedit argumentatio; satisfactio namque est, dum exciditur illius peccati causa, et eius suggestionibus aditus non indulgetur, sed eius fructus non percipitur, inpeditus peccato, quod nondum deseritur. Percipietur autem, cum eius penitentia fuerit subsecuta, sicut ad lauacrum accedens regenerationis accipit sacramentum, non tamen in Christo renascitur; renascitur autem *uirtute sacramenti*, quod perceperat, cum fictio illa de corde eius recesserit ueraci penitentia.”

⁴ Dictum Gratiani p. c. 7 D. IV dp.: „§ 1. Hinc Augustinus in epistola ad Corinthios (I Cor 10, 5): ‘Sed non in pluribus eorum beneplicitum est Deo’, etsi in aliquibus. Communia omnia sacramenta, sed non communis *gratia*; ita et nunc baptismus communis est, sed non *uirtus baptismi*. § 2. Verum hoc de fide accedentibus, uel de his, qui extra ecclesiam baptizantur, intelligitur, qui *sacramenti* quidem *integritatem* accipiunt, uirtutem uero eius minime assecuntur...”

⁵ Dictum Gratiani p. c. 106 C. I q. 1: „Sicut ergo hec sacramenta, licet symoniace ministrantur, tamen *effectum benedictionis* conferunt accipienti, sic et *sacerdotalis unctio*, licet symoniace ministratur, suo tamen non debet carere *effectu*. Sed, sicut supra dictum est (cf. dictum Gratiani p. c. 39 C. I q. 1 relatum), illa sacramenta sunt necessitatis, hec dignitatis, et ideo priuilegia eorum non possunt generare communem legem istorum. Habent ergo symoniaci *vulneratum caput*

habet, qua de causa a fidelibus recipienda non est⁶. Si autem Eucharistia ab haeretico ministrata fidelibus recipi prohibetur, inde sequitur, ut haereticis eam ministrare prohibuitur sit, idcirco haeretici sacerdotes potestatem Eucharistiam administrandi non habent. Quia autem secundum Gratianum haeretici sacramentalem ordinis potestatem retinent, atque sacramenta ab eis ministrata valida sunt, potestas, quam haeretici non habent, non sacramentalis est.

Secundum Gratianum sola gratia ordinatis in haeresi et ad Ecclesiam redeuntibus recuperata ad effectum eorum ordinationis plene assequendum non sufficit, permissio enim sic recepti ordinis administrandi ex Ecclesia dependens necessaria est⁷.

De hoc etiam ex dicto p. c. 97 C. I q. 1 allato patet. Gratianus enim in principio, et in § 1 eiusdem dicti assertiones Augustini de sacramentis ab haeticis celebratis ratione sui validis, sed tantum gratia destitutis, praemittit. Deinceps in § 2 eiusdem dicti Augustino ex similitudine sacramentorum baptismi et ordinis de potestate sacerdotali consecratione danda haeticis non amittenda concludenti repugnat, ius dandi baptismum, ius consecrandi Eucharistiam, et largiendi sacros ordines plurimum inter se differri asserens. Hanc autem oppositionem suam Magister exemplo potestatis non sacramentalis sacrificandi et sacros ordines largiendi consecratione provenientis sacerdotibus suspensis, degradatis, et

per symoniacae manus pravam impositionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excusat ignorantia, nec attractionis uiolentia, qui ab illis ordinantur, quos indubitanter sciunt esse symoniacos, siue symoniace siue non symoniace ordinentur ab eis. Ut enim Nicolaus Papa distinguit, alii symoniace ordinantur a symoniacis, alii symoniace a non symoniacis, alii non symoniace a symoniacis."

⁶ Dictum Gratiani p. c. 39 C. XXIV q. 1: „Sed istud Augustini intelligitur dictum non propter sententiam, cuius potestas nulla est *extra ecclesiam*, sed in detestatione criminum, que in hereticis, sicut in catholicis, eque sunt punienda. Potest tamen illud Augustini (p. c. 97 C. I q. 1: Recedentes a fide nec baptismum, nec baptizandi potestatem amittunt; vide supra, pag. [26] nota 15; vide etiam § 1 dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1, supra, pag. 78 relatam, et dictum p. c. 45 C. I q. 1 adiunctum) de potestate baptizandi intelligi, non ligandi, aut soluendi, uel cetera sacramenta ministrandi. Baptisma namque siue ab heretico, siue etiam a laico ministratum fuerit, dummodo in unitate catholicae fidei accipiatur, non carebit *effectu*. Alia vero sacramenta, ut sacri corporis et sanguinis Domini, excommunicationis uel reconciliationis, si ab heretico uel catholico non sacerdote ministrentur, uel nullum, uel letalem habebunt *effectum*. Unde et ab hominibus fidelibus *nullatenus sunt recipienda*."

⁷ Dictum Gratiani p. c. 4 C. I q. 7; vide supra, pag. [59] nota 36. — Dictum Gratiani p. c. 5 C. I q. 7: „Nisi *rigor disciplinae* quandoque relaxetur ex dispensatione misericordiae. Multorum enim crimina sunt dampnabilia, que tamen ecclesia tollerat pro tempore, pro persona, intuitu pietatis uel necessitatis, siue utilitatis, et pro euentu rei..."

depositis amittendae illustravit. Denique in § 3 memorati dicti Gratianus sacramentalem ordinis potestatem eamque inammissibilem nominibus: *potestas distribuendi sacros ordines, officium*, et *potestas accepta sacramento tenus* vocatam a potestate non sacramentali eaque amissibili nominibus: *exsecutio potestatis distribuendi sacros ordines, exsecutio officii*, et *effectus potestatis acceptae sacramento tenus* appellata distinguit, post haec autem in § 5 eiusdem dicti ita scribit: „Quamuis possit *generaliter* dici, sacramenta, que apud hereticos non aliter quam in ecclesia Dei celebrantur, uera et rata esse *quantum ad se*, falsa uero et inania *quantum ad effectum*, et in his, a quibus male tractantur, et in illis, a quibus male suscipiuntur.”

Hisce igitur verbis generalis assertio de sacramentis ab haereticis celebratis iisque effectu carentibus introducit. Haec autem assertio a prioribus enuntiationibus specialibus in eodem dicto relatis diversa est, ut indicant verba: „Quamuis possit *generaliter* dici”, i. e. aliter atque hactenus dictum est.

In toto autem dicto p. c. 97 C. I q. 1 posito, nempe ab ipso eius initio usque ad praefata verba: „Quamuis possit *generaliter* dici”, quibus § 5 incipit, de sacramentis ratione sui validis, de potestate sacramentali, de exsecutione ut potestate non sacramentali intellecta, et de gratia sermo est.

Assertio generalis in § 5 eiusdem dicti a Gratiano posita a prioribus Magistri assertionibus specialibus ratione validitatis sacramentorum ab haereticis collatorum non distinguitur. Namque de eorum validitate sive in assertionibus specialibus, sive in assertionione generali idem dicitur. Sed praefata assertio generalis ab assertionibus specialibus etiam ratione potestatis sacramentalis non secernitur. Gratianus enim in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 allati sacramentalem ordinis potestatem recedentibus ab Ecclesia retineri asserit, in § 5 autem sacramenta ab haereticis in forma Ecclesiae celebrata ratione sui valida esse affirmat, ex quo procul dubio sequitur, ut haeretici sacramentalem ordinis potestatem habeant, secus enim sacramenta ab eis celebrata valida esse dici non possint.

In assertionibus tamen specialibus praeter sacramenta ratione sui considerata et potestatem sacramentalem, quae sacramento ordinis ita cohaeret, ut amitti non possit, de gratia sacramentali et de exsecutione sacramentalis potestatis ordinis ut potestate non sacramentali intellecta sermo est.

In assertionione vero generali in § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi contenta de sacramentorum tantum effectu agitur. Ut igitur in verbo effectus communis character assertionis generalis, sic character specialis isque priorum assertionum specialium proprius in distincta atque separata consideratione *gratiae* et *exsecutionis* in sensu potestatis non sacramentalis intellectae consistit.

Talis significatio assertionis Gratiani in § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi contentae et supra relatae etiam dicto p. c. 45 C. I q. 1 adiuncto probari potest, ubi legimus: „Patet ergo illud Augustini (sacramenta uidelicet Christi per hereticos ministrata suo non carere *effectu*) non de omnibus intelligi *generaliter*, sed de sacramento baptismatis.”

Secundum Gratianum igitur assertio Augustini in C. I q. 1 c. 97 relata: „§ 1... nulla ostenditur causa, cur ille, qui ipsum baptismum amittere non potest, ius dandi amittere possit. Utrumque enim sacramentum est, et quadam consecratione homini datur utrumque, illud cum baptizatur, illud, cum ordinatur... § 3. Sicut autem in baptismo est quod per eos dari possit, sic in ordinatione ius dandi est...” de potestate tantum baptizandi non amittenda, non vero de potestate sacerdotali non sacramentali, sive Eucharistiam consecrandi sive sacros ordines largiendi, ex consecratione provenienti intelligenda est, nam hanc potestatem sacerdotes suspensi, degradati, et depositi amittunt, ut legimus in § 2 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi⁸.

Cum igitur Gratianus in dicto p. c. 45 C. I q. 1 posito et supra relato assertionem Augustini de potestate consecratione danda haereticis non amittenda de effectu sacramenti baptismi intelligendam esse affirmet, et in § 2 dicti p. c. 97 C. I q. 1 adiuncti sacerdotibus degradatis facultatem baptizandi non amitti, potestatem vero non sacramentalem aliorum officiorum sacerdotalium ministrandorum, ut Eucharistiam consecrandi vel sacros ordines largiendi, amitti asserat, atque controversiam inter se et Augustinum existentem potestatem consecratione dandam haereticis amittendam vel non amittendam respicientem in quaestione de effectu sacramenti ordinis examinet, Magistrum nomine *effectus* sacramenti ordinis etiam potestatem sacerdotalem non sacramentalem eamque amissibilem denotasse concludendum est.

De significatione nominis *effectus* non solum gratiam, verum etiam potestatem sacerdotalem non sacramentalem significantis etiam ex eo cognoscimus quod Gratianus, ut supra animadversum est, de gratia disserens eam effectum sacramentorum esse intelligit, de potestate vero non sacramentali in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi scribens eam nomine executionis potestatis distribuendi sacros ordines vel executionis officii vocat, quocum nomine etiam nomen *effectus* promiscue adhibet, eodem modo ut de executione potestatis distribuendi sacros ordines, sic de effectu potestatis acceptae sacramento tenus disserens. Ex promiscuo igitur nominis *executionis*, potestatem non sacramentalem, ut demonstratum est, significantis, cum nominis *effectus* usu de potestate non sacramentali utroque hoc nomine a Gratiano denotata patet.

⁸ Vide supra, pag. [44].

Similis casus etiam in § 7 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi habetur, ubi legimus: „...*Sciendum uero est, quod sacramenta hereticorum* dicuntur irrita uel etiam dampnanda, falsa et inania, non quantum ad se, cum sint sancta et uera etiam ab heretico celebrata, sed quia, cum illicite dantibus perfidis sint ad iudicium, illicite ab eis accipientibus *non conferunt Spiritum sanctum*” — en effectus sacramenti maxime in sensu gratiae sacramentalis conceptus.

Quam enuntiationem Gratiani haec sequuntur: „Irrita et non uera dicuntur, quia quod promittunt et conferre creduntur non tribuunt, et ideo dampnanda, ut ea dari uel recipi ab hereticis *non approbetur sed interdicator*” — en effectus sacramenti ordinis potissimum in sensu exsecutionis intellectus, i. e. potestatis non sacramentalis et amissibilis in ordinis administratione necessariae.

Talis significatio assertionis generalis in § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 cententae etiam ex comparatione eiusdem assertionis cum aliis Gratiani enuntiationibus effectum sacramentorum a simoniaciis et ceteris haereticis administratorum in C. I q. 1, et effectum sacramentalis haereticorum excommunicandi potestatis, i. e. potestatem non sacramentalem ligandi et solvendi in C. XXIV q. 1. speciali modo respicientibus demonstrari potest.

III. Generalis assertio Gratiani de effectu sacramentorum cum aliis Magistri enuntiationibus comparata

Generalem assertionem Gratiani de effectu sacramentorum in § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 adiuncti contentam et supra iam relatam cum aliis Magistri enuntiationibus comparantes maioris perspicuitatis causa etiamnum referimus: Quamuis possit *generaliter* dici, sacramenta, que apud hereticos non aliter quam in ecclesia Dei celebrantur, uera et rata esse *quantum ad se*, falsa uero et inania *quantum ad effectum*, et in his, a quibus male tractantur, et in illis, a quibus male suscipiuntur.”

Quid autem nomine *effectus* hic a Gratiano denotatum sit, imprimis enuntiationibus Magistri in C. I q. 1 positis demonstrandum est.

A. De specialibus enuntiationibus Gratiani de effectu sacramentorum in C. I q. 1 contentis

Gratianus de sacramentis a sacerdotibus simoniaciis et ceteris haereticis celebratis in dito p. c. 29 C. I q. 1 relato agens ea ratione formae uera, ratione autem *effectus* inania et falsa esse

hac de causa asserit, quia *caelestem gratiam* accendere non possunt⁹.

Secundum Augustinum sacramenta instar puri fluvii per lapideos canales ad fertiles areolas perveniens coinquinari non possunt et a simoniaciis celebrata ipsis eorum ministris inutilia et perniciosa, aliis vero utilia et salubria, ergo etiam ratione effectus vera sunt. Gratianus autem inter sacramenta necessitatis et dignitatis distinguens sacramenta necessitatis, ut baptismum, poenitentia peracta rata esse asserit, sacramentum vero dignitatis, i. e. ordinis, si indigne ministretur, desini affirmat, non tamen ita, ut veritas ipsius sacramenti minuat, sed ut *officium administrandū* hoc sacramentum vel loco vel tempore vel promotione cesset¹⁰.

Ex his igitur patet effectum sacramenti ordinis non solum in gratia et in facultatibus omnibus fidelibus communibus, verum etiam in ipsa administratione officiorum sacerdotalium, permissa vel prohibita consistere¹¹. Sacramentum enim ordinis non solum pro culpa, i. e. ratione gratiae sacramentalis deficientis, sed etiam ratione praerogativae alicuius externae aliquibus non habitae, uti corpore vitiatis, denegatur, quibus tamen baptismus vel Eucharistia accipi permittitur¹².

Cetera enim sacramenta unicuique propter se dantur eorumque effectus ex statu morali ea recipientis dependet, sacramentum autem ordinis non tantum propter se, verum etiam propter alios datur, quapropter non solum *puro corde*, verum *etiam sine infamia* scandalum fidelibus efficienti recipiatur necesse est. Hominibus enim

⁹ Dictum Gratiani p. c. 29 C. I q. 1: „Quid in his similitudinibus B. Augustinus notare uoluit, nisi quia sacramenta symoniacorum (sicut et ceterorum hereticorum) licet sint uera *quantum ad formam*, inania tamen et falsa sunt *quantum ad effectum*, cum non possint in cordibus hominum gignere uel accendere *caelestem gratiam*?”

¹⁰ Dictum Gratiani p. c. 39 C. I q. 1; vide supra, pag. [23] nota 6.

¹¹ Dictum Gratiani p. c. 40 C. I q. 1: „Ecce aliquis a pseudoepiscopis ordinatus, si locum suae ordinationis mutauerit, *uana* est et *sine* (vana id est sine: Alger. III 56) *amministratione* erit talis ordinatione.” — Dictum Gratiani p. c. 41 C. I q. 1: „Ergo aliquis alio tempore ab eo, qui Bonoso sit similis, ordinatus, *cessabit ab amministratione*, que pro necessitate illius temporis fuit permissa.”

¹² Dictum Gratiani p. c. 42 C. I q. 1: „Ecce si clericus uel ordinatione, uel quolibet sacramento hereticis *communicat, cessans a promotione* uix in suo ordine perseuerat. Non est enim de hoc sacramento ut de ceteris; *cetera* enim uel ad culpas abludendas dantur, ut baptismus et penitentia, uel pro culpis *non in eternum, sed ad horam negantur, ut eucharistia*, que in articulo mortis penitenti etiam de nefariis peccatis conceditur: *hoc* solum non solum *pro culpa*, sed etiam *pro infamia interdicitur*, etiam *pro inminuta mundiciae* suae, uel extrinsecae, uel intrinsecae perfectionis *prerogatiua*, ut bigamis, uel uiduae maritis, uel illiteratis, uel corporis qualibet parte uitiatis *denegatur*, quibus tamen baptismus uel eucharistia non negatur. Potest etiam talis cuncta sacramenta administrare, qui istud solum *non ualet conferre*.”

non solum *ut praesint*, sed etiam *ut prosint*, sacerdotium confertur¹³.

Gratianus sanctitatem sacerdotum cum eorum praelatione connexam esse debere asserit, et rationem, cur non sancti aliis praeferantur, non agnoscit¹⁴, nihil igitur mirum, quod hanc sanctitatem et praelationem alibi communi nomine effectus sacramenti ordinis vocat.

Secundum Gratianum, ut supra dictum est, assertio Augustini de sacramentis ab haereticis ministratis suo effectum non carentibus ex variis auctoritatibus eiusdem Doctoris Ecclesiae a Magistro educta tantum de baptismo, non vero de omnibus sacramentis generaliter intelligenda est¹⁵, baptismum enim ab haereticis collatum *virtute* sua remissionem peccatorum conferre ex aliquibus auctoritatibus concludi potest¹⁶. Sed Gratianus baptizatos ab haereticis sacramentum quidem baptismi accepisse, virtutem autem non consequi asserit, quia sine fide nullus eam consequi potest. Unde et Christus propter incredulitatem aliquorum signa facere non poterat¹⁷.

Secundum Magistrum assertio Augustini de aqua per lapideum canalem ad areolas transienti, qua Doctor ille Ecclesiae effectum sacramentorum illustrat, tantum ad hos refertur, qui cum fidei integritate et animi puritate ab haereticis baptizantur¹⁸. Administratio autem baptismi ita necessaria est, ut etiam a paganis collatus iterari non possit¹⁹, ergo quilibet potestatem baptizandi habet. Cetera vero sacramenta ab haereticis ministrari non possunt²⁰.

¹³ Dictum Gratiani p. c. 43 C. I q. 1; vide supra, pag. [53] nota 16.

¹⁴ Dictum Gratiani p. c. 44 C. I q. 1; ibidem.

¹⁵ Dictum Gratiani p. c. 45 C. I q. 1: „Patet ergo illud Augustini (sacramenta videlicet Christi per hereticos ministrata suo non carere effectum) non de omnibus intelligi *generaliter*, sed de sacramento baptismatis.” cf. supra, pag. [97] nota 6.

¹⁶ Dictum Gratiani p. c. 47 C. I q. 1: „Ex his itaque verbis apparet, baptismum, quod ab hereticis tribuitur, *virtute* sua remissionem conferre peccatorum.”

¹⁷ Dictum Gratiani p. c. 53 C. I q. 1: „Alii (scil. haeretici; KN) *formam* in baptizando seruant. Sed dum ab eis baptizantur, qui in heresi uel scismate eis communicant, *sacramentum* quidem baptismi ab eis accipiunt, *uirtutem* uero non consequuntur, quam sine fide nullus consequi potest. Unde de Domino dicitur, quod in patria sua non poterat facere signum propter incredulitatem eorum.”

¹⁸ Dictum Gratiani p. c. 57 C. I q. 1: „Ceterum, si cum *fidei integritate* et *animi puritate* de manu hereticorum aliquis in forma ecclesiae baptismum acceperit, tunc inpletur illud Augustini (cf. C. I q. 1 c. 30): ‘Per lapideum canalem aqua transit ad areolas.’ Et iterum: ‘Spiritualis *uirtus sacramenti*, etc.’”

¹⁹ Dictum Gratiani p. c. 58 C. I q. 1: „Ecce quando ab hereticis baptismum cum sua *uirtute* accipitur, cuius tam necessaria *administratio* est, ut nec etiam a paganis datum possit reiterari.”

²⁰ Dictum Gratiani p. c. 60 (palea) C. I q. 1: „Quod autem cetera sacramenta ab hereticis *ministrari non possint*, testatur Ieronimus

Secundum Gratianum vita sacerdotum *effectui* Eucharistiae assequendo, non vero sacramenti huius *confectioni* necessaria est. Augustinus autem sacerdotem, etiamsi malus sit, tamen *pro officio* suae dignitatis gratiam hominibus transfundere asserit²¹.

Ut ex his patet, Gratianus in omnibus enumeratis casibus *effectum* sacramentorum ratione gratiae sacramentalis et potestatis non sacramentalis saepe considerat.

In dicto p. c. 96 C. I q. 1 posito Magister thesi suae de sacramento ordinis ab haereticis ministrato eoque effectui carenti, ut supra animadversum est, ex auctoritate Anastasii in D. XIX c. 8 relata hac de causa obicit, quod iste ordinaros ab haeretico iam damnato *officiis suis rite fungi debere* decrevit²². In inscriptione autem c. 97 C. I q. 1 praefatae thesi suae Magister ex auctoritate Augustini in c. 97 C. I q. 1 relata hanc ob rationem obicit, quod iste *potestatem* consecratione dandam sacerdotibus etiam damnatis non amittendam esse dixit.

Assertiones Gratiani de effectu sacramentorum ratione gratiae et potestatis non sacramentalis consideratae et supra relatae a notione effectus sacramenti ordinis in dicto p. c. 97 C. I q. 1 annexo data non differunt. Ut enim in praefatis enuntiationibus, sic in memorato dicto de gratia sacramentorum, de sacramentorum distinctione atque diversa in diversis sacramentis administrandis potestate necessaria, et de potestate non sacramentali etiam nomine *effectus* vocata sermo est.

In memorato enim dicto Gratianus a sacramentis, quae nisi poenitentia peracta usurpatoribus non prosunt, ergo gratiam non conferunt, sacramentum ordinis hanc ob rationem distinguit, quia ministris indignis, ut suspensis, degradatis, et depositis, non solum gratia sacramenti deesse intelligitur, verum etiam et potestas non sacramentalis officia sacerdotalia administrandi aufertur, secus ac potestas baptizandi, quae eis relinquitur.

Deinde Gratianus praefatam thesim suam de sacramento ordinis ab haereticis ministrato eoque effectui carenti, contra Augustinum potestatem consecratione dandam haereticis non amitti asserentem

in Aggeo Propheta (cap. 2).” — Dictum Gratiani p. c. 74 C. I q. 1: „Cum ergo Innocentius solum baptisma hereticorum ratum esse permittat; cum Gregorius sacrilegam uocet consecrationem Arrianorum; cum Ciprianus quaecumque ab hereticis fiunt carnalia, inania, et falsa iudicet; cum Ieronimus omnia, quae ab eis offeruntur, contaminata in conspectu Domini asserat; cum Leo extra ecclesiam nec rata esse sacerdotia, nec uera sacrificia testetur: patet, quod sacramenta ecclesiastica preter baptismum (ut supra dictum est) ac(!) hereticis *ministrari non possunt*.”

²¹ Dictum Gratiani p. c. 95 (palea) C. I q. 1; vide supra, pag. [53—54] nota 16.

²² Dictum Gratiani p. c. 96 C. I q. 1. — Dictum Gratiani p. c. 7 et p. c. 8 D. XIX.

demonstrans, inter potestatem ordinis sacramentalem et potestatem non sacramentalem distinguit, potestatem non sacramentalem ex consecratione proveniente, ut supra dictum est, nomine *exsecutionis* vocatam recedentibus ab Ecclesia amitti affirmans²³.

Quia autem Magister in distinctione sua inter sacramentalem ordinis potestatem et potestatem non sacramentalem nomine *exsecutionis* appellatam nomine *effectus* potestatis sacramentalis cum eodem nomine exsecutionis promiscue utitur, et quia controversiam inter se et Augustinum existentem atque potestatem sacerdotalem respicientem in quaestione de effectu sacramenti ordinis examinat, eum ut nomine exsecutionis, sic nomine effectus eandem potestatem sacerdotalem non sacramentalem eamque amissibilem appellasse concludendum est.

Quia deinde, ut ex supra dictis patet, Gratianus nomine *effectus* sacramentorum mox gratiam, mox vero potestatem non sacramentalem denotat, et quia in baptismo ab haereticis collato etsi potestas baptizandi non auferatur, *gratia* tamen non datur, in sacramento autem ordinis ab iisdem haereticis collato neque gratia, neque potestas sacerdotalis non sacramentalis datur, nihil mirum, quod Magister utramque in sacramentis ab haereticis collatis deficientem uno communi nomine *effectus* sacramentorum in § 5 eiusdem dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi generali modo comprehendit ita scribens: „Quamuis possit *generaliter* dici, sacramenta, que apud hereticos non aliter quam in ecclesia Dei celebrantur, uera et rata esse *quantum ad se*, falsa uero et inania *quantum ad efectum*, et in his, a quibus male tractantur, et in illis, a quibus male suscipiuntur.”

Obiectioni autem, secundum quam poenitentia peracta effectus ordinationis simoniace collatae instar baptismi vel Eucharistiae simoniace receptae integer esse debet, ergo sanctiones contra simoniacos hanc tantum ob rationem latae sunt, ne sacramenta simoniace distribuerentur²⁴, Gratianus distinctionem suam inter sacramenta necessitatis et dignitatis supra iam peractam repetens et privilegia sacramentorum necessitatis legem etiam pro sacramento ordinis communem generare non posse asserens respondet²⁵.

Ut igitur ex enuntiationibus Gratiani in C. I q. 1 positis patet, Magister nomine *effectus* sacramenti ordinis non solum gratiam, verum etiam *potestatem* sacerdotalem non sacramentalem denotavit.

Quia autem Gratianus, qui nomine effectus et gratiam et potestatem sacerdotalem non sacramentalem appellat, in dicto introductorio C. I quaestionem primam infra a se examinans

²³ Dictum Gratiani p. c. 97 C. I q. 1; vide supra, pag. [11].

²⁴ Dictum Gratiani p. c. 98 C. I q. 1; vide supra, pag. [96] nota 2.

²⁵ Dictum Gratiani p. c. 106 C. I q. 1; vide supra, pag. [96] nota 5.

dam ita praeunniat: an sit *peccatum* emere spiritualia, eamque in dicto introductorio q. 1 ut thesin probandam ita ponit: „Quod autem spiritualia emere peccatum sit, probatur multorum auctoritatibus”, inde sequitur, ut in cuncta Quaestione prima Causae primae Magister problema de effectu sacramentorum in sensu sive gratiae sive potestatis sacerdotalis non sacramentalis intellecto, i. e. ratione morali eaque iuridica (nam prohibitio sacramenta administrandi saepe cum culpa morali connectitur), non vero stricte sacramentali, examinet.

Quia deinde Gratianus sacramenta ab haereticis ministrata ratione sui valida, et tantum ratione eorundem effectus invalida, atque sacramentalem ordinis potestatem inamissibilem esse saepe affirmat, necnon in cuncta Quaestione prima Causae primae de effectu sacramentorum disserit, omnes auctoritatum sanctiones, etiam illas severissimas, in simoniacos vel haereticos latas, ut: *sacerdos non est*²⁶; *sacerdotii honore spoliatur*²⁷; *benedictio illi in maledictionem convertitur*²⁸; *se noverit anathematis approbatio condemnatum*; *suscepto honoris gradu privetur*; *honoris sui amissionem mulctetur*²⁹; *nihil ex hac ordinatione vel promotione, quae est per negotiationem facta, proficiat, sed sit alienus a dignitate vel sollicitudine, quam pecuniis acquisivit*; *proprio gradu decidat*³⁰; *alienus a sacerdotio sit*³¹; *acquisita prorsus dignitate careat*³²; *qui studet donum Dei pretio mercari, in sacro ordine nulla ratione de cetero permanere aut revocari posse dubium non est*³³; *sacerdotes esse non possunt*³⁴; *dicimus ab haereticis ordinatos vulneratum per illam manus impositionem habere caput*; *asseritur eum, qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere*³⁵; *nam et vicesimus nonus canon sanctorum Apostolorum, et Actus eorundem, et tertius et quartus liber Regnorum, alienum omnino a sacerdotio pronuntiant eum, qui aliquando dederit vel acceperit pecuniam in aliquo tempore, sive ante manus impositionem, sive post impositionem*³⁶; *anathema sit*

²⁶ C. I q. 1 c. 2; Greg. Papae epist. 106 ao 599 scripta.

²⁷ C. I q. 1 c. 3; canonis huius fons repertus non est.

²⁸ C. I q. 1 c. 4; Greg. Papae epist. 106 ao 599 scripta.

²⁹ C. I q. 1 c. 7; can 3 conc. Tolet. VIII ao 653 habiti.

³⁰ C. I q. 1 c. 8; can. 2 conc. Chalced. ao 451 habiti.

³¹ C. I q. 1 c. 9; Basilii eppi (+379) epist. ad suffraganeos.

³² C. I q. 1 c. 10; can. 1 conc. Later. I ao 1123 habiti.

³³ C. I q. 1 c. 11; epist. Tarasii, quae integra legitur inter acta (VI.) conc. Nic. II ao 787 habiti. Sed Gratianus hoc loco Algerum secutus est.

³⁴ C. I q. 1 c. 12; fons huius capituli epist. ad Mediolanenses est, quam Paschali I supposuit Wido musicus quidam (fortassis Guido Aretinus Carnaldulensis monachus).

³⁵ C. I q. 1 c. 18; epist. Innoc. I ad epos Maced, c. a. 415 scripta.

³⁶ C. I q. 1 c. 21; Tarasii Constantinop. eppi epist. ao 787 scripta.

danti et accipienti³⁷; vana habenda est ordinatio talis³⁸; ordinatio-
nis tamen ius ulterius non habebunt³⁹; nec rata sunt sacerdotia,
nec vera sacrificia⁴⁰; constat Eucharistiam fieri apud illos (haere-
ticos; KN) omnino non posse; haereticus sacerdotium administrat
profanus; omnia quaecumque faciunt haeretici, carnalia sunt, ina-
nia et falsa⁴¹; extra catholicam Ecclesiam non est locus veri sacri-
ficii⁴²; periculum subeant proprii honoris⁴³; deponatur⁴⁴; a proprio
gradu decidant; ab officio male accepto removeantur⁴⁵; consecra-
tionem omnino irritam esse decernimus⁴⁶; damnationis sententiam
subeant; privatus propria dignitate persistat⁴⁷; damnamus ac de-
ponendos apostolica auctoritate sancimus⁴⁸; ordinationes falsas esse
diudicamus⁴⁹; officii sui periculum subeat⁵⁰, et his similes tan-
tum de effectu sacramentorum amisso gratiam
vel potestatem sacerdotalem non sacramentalem denotanti pronun-
tias esse neque validitatem sacramentorum in se ipsis considera-
torum et in forma Ecclesiae a simoniacis vel haereticis collatorum
offendere Magistrum tenuisse procul dubio concludendum est. Haec
haud parvi momenti conclusio aliis etiam argumentis et rationibus
infra probabitur.

Ex regula tamen de praefatis sanctionibus validitatem sacramen-
torum in se ipsis consideratorum non minuentibus remissio
peccatorum excipitur, quae, si ab haereticis ministraretur,
quamvis sacramentali ordinis potestate polleant, etiam ratione
ipsius sacramenti propter specialem potestatis ligandi vel solvendi
indolem, de qua supra sermo erat, invalida est. Quapropter et sanc-
tiones remissionem peccatorum a sacerdotibus haereticis ministra-
tam respicientes tantum in paucissimis auctoritatibus C. I q. 1, ut
in c. 39, contentae in hoc sensu intelligendae sunt.

³⁷ C. I q. 1 c. 22; can. 3 conc. Bracaren. II ao 572 habiti.

³⁸ C. I q. c. 40; Leonis I epist. 167 ao 458 aut ao 459 scripta.

³⁹ C. I q. 1 c. 43; epist. de chorepiscopis, quam Leoni I ante tempora
Pseudoisidori suppositam esse constat.

⁴⁰ C. I q. 1 c. 68; Leonis I epist. 80 ao 451 scripta.

⁴¹ C. I q. 1 c. 70; sanctiones in capite hoc relatae ex variis Cypriani
epistolis et ex conc. Carthag. ao 256 habito desumptae sunt.

⁴² C. I q. 1 c. 71; c. 15 lib. Sententiarum Prosperi Aquitani (+ c.a. 455).

⁴³ C. I q. 99; Gelasii Papae epist. ao 494 scripta.

⁴⁴ C. I q. 1 c. 100; can. 23 sinodi Quinisextae ao 692 habitae.

⁴⁵ C. I q. 1 c. 107; ex Nicolai III epist. qua conc. ao 1059 habitum refert.
Gratianus tamen magis sensum retulit quam verba.

⁴⁶ C. I q. 1 c. 108; cap. 3 et cap. 4 conc. Placentini ao 1095 sub Urbano
II habiti.

⁴⁷ C. I q. 1 c. 109; cf. supra, nota 45.

⁴⁸ C. I q. 1 c. 110; cf. supra, nota 45.

⁴⁹ C. I q. 1 c. 113; Greg. VII in sinodo ao 1078 Romae habita, cap. 5.

⁵⁰ C. I q. 1 c. 124; ibidem, cap. 9.

B. De specialibus enuntiationibus Gratiani de effectu sacramentorum in C. XXIV q. 1. contentis.

Ad rem nostram quod attinet, peculiarem attentionem q. 1 C. XXIV meretur, in qua Gratianus de haeticorum ligandi et solvendi potestate disserit. Et sic in dicto introductorio C. XXIV Magister Quaestionem primam infra a se tractandam indicat verbis his: an haeticus aliquos officio privare vel sententia notare possit, atque in eadem Quaestione haeticum neminem deponere aut excommunicare posse⁵¹, et excommunicatum alios excommunicare non posse⁵² ex eo probat, quod, qui Spiritum Sanctum, quem nemo nisi in Ecclesia accipit, non habet, peccata tenere vel remittere non potest⁵³.

Ex variis enuntiationibus Gratiani remissionem peccatorum, quia ad ambitum potestatis ligandi vel solvendi pertinentem, ab haeticis ministratam etiam ratione ipsius sacramenti invalidam esse supra concludimus. Quia tamen Magister potestatem ligandi et solvendi haeticis ademptam argumento Spiritus Sancti extra Ecclesiam neque accipiendi, neque operantis probat, baptismus autem vel ordo ab haeticis collati, in quibus Spiritus Sancti gratia similiter non accipitur, ratione ipsius sacramenti validi esse a Gratiano agnoscuntur, ex eo consequitur, ut invaliditas sacramentalis remissionis peccatorum ab haeticis ministratae ratione defectionis potestatis non sacramentalis, non vero ratione potestatis sacramentalis, quae inamissibilis est, efficiatur.

Hoc etiam ex eo patet, quod Gratianus de haeticorum excommunicandi potestate disserens eam in sacramentalem ordinis potestatem, quam recedentibus a fide non amitti asserit, et potestatem non sacramentalem distinguit⁵⁴, quam nomine executionis potestatis officii, vel administrationis nomine, ut supra demonstratum est, appellat.

Quia igitur Gratianus de haeticorum excommunicandi potestate disserens tantum potestatem excommunicandi non sacramentalem haeticis amittendam esse tenet, et quia id, quod in ambitu excommunicandi vel reconciliandi seu ligandi vel solvendi seu iudicandi haeticis non habetur, mox *executionem*, potestatem non sacramentalem significantem, mox vero *effectum* sacramenti ordinis vocat⁵⁵, eum nomine effectus etiam potestatem ligandi vel sol-

⁵¹ Dictum introductorium q. 1 C. XXIV; vide supra, pag. [76]. nota 50.

⁵² Dictum Gratiani p. c. 3 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [76].

⁵³ Dictum Gratiani p. c. 4 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [76—77].

⁵⁴ Dictum Gratiani p. c. 37 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [78]. pag. [78].

⁵⁵ In § 1 dicti Gratiani p. c. 37 C. XXIV q. 1 relati; vide supra, pag. [78].

vendi non sacramentalem et amissibilem denotasse concludendum est.

Ut ex his patet, in enuntiationibus Gratiani sive in C. I q. 1 sive in C. XXIV q. 1 contentis et supra relatis diversus singulorum sacramentorum effectus, sive ad gratiam sive ad potestatem non sacramentalem quod attinet, consideratur, in assertione vero in § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi de effectu omnium sacramentorum distinctione inter gratiam et potestatem non sacramentalem praetermissa generali modo sermo est.

Et licet haec generalis assertio Gratiani de sacramentis haereticorum secundum formam Ecclesiae celebratis in se validis, ratione vero sui effectus invalidis, in § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 annexi posita sit, assertiones vero, in quibus de singulorum sacramentorum effectu in particulari sermo est, sive in C. I q. 1 sive in C. XXIV q. 1 sparsae reperiantur, nihilominus tamen omnes eas memorata assertione generali in § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi logice comprehensas esse intelligendum est.

Distinctio igitur inter sacramenta necessitatis et dignitatis, distinctio inter potestatem sacramentalem et non sacramentalem eamque autem ratione eius fundamenti alio modo ab Augustino, alio vero a Gratiano intellectam, similiter distinctio effectus sacramenti ordinis in gratiam sacramentalem et potestatem non sacramentalem implicite peracta, necnon peculiaris indoles sacramenti poenitentiae ambitu iudicandi comprehensi et generalis assertionis Gratiani in memorato § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 relatae et multarum aliarum assertionum Magistri specialium sive in q. 1 C. I sive in C. XXIV contentarum, atque supra descriptarum, fundamentum et explicatio est, quapropter omnibus iisdem assertionibus recte interpretandis instar regulae et principii cuiusdam communis applicari debet.

Ut igitur sanctiones in auctoritatibus C. I q. 1 in simoniacos vel haereticos cetera sacramenta ministrantes latae, de quibus supra sermo erat⁵⁶, sic et expressiones Gratiani de potestate ligandi vel solvendi seu excommunicandi vel reconciliandi seu iudicandi in auctoritatibus Decreti fundatae et pariter supra relatae⁵⁷, ut: *aliquis ab haeretico deponi aut excommunicari non potest; antiqua excommunicatione damnatus alios damnare non potest; excommunicatus alios excommunicare non valet; haereticus neminem damnare potuit; prostratus deicere quemquam non potest; is, qui Spiritum Sanctum, qui intra Eccle-*

⁵⁶ Vide supra, pag. [105].

⁵⁷ In dicto nempe introductorio q. 1 C. XXIV, in dictis p. c. 3, p. c. 4, p. c. 37 C. XXIV q. 1 (vide supra, pag. [76—78], et in dicto p. c. 39 eiusdem Causae et Quaestionis; vide supra, pag. [97] nota 6.

siam est, non habet, peccata tenere vel remittere non potest; ii, qui extra Ecclesiam sunt, nec ligare, nec solvere possunt, nec reconciliando ecclesiasticae communioni reddere, nec excommunicando eius societate privare; is, qui ab unitate Ecclesiae, quae per Petrum intelligitur, alienus est, exsecrare non potest, consecrare non valet, excommunicationis vel reconciliationis potestatem non habet; ille, qui ab integritate fidei catholicae recedit, maledicendi vel benedicendi potestatem minime habet, catholicum namque, utpote superiorem se, maledicere non valet, in alienum a fide, tamquam in sibi aequalem, sententiam ferre non potest; haeretici, schismatici et excommunicati ligandi vel solvendi potestatem non habent; haereticus nec deicere aliquem nec damnare valet; de administratione sacerdotibus suspensis interdicta; virtus sacramenti extra Ecclesiam nulli confertur; de sententia iniqua pondere carenti; catholicus sententia haeretici minime tenetur; haereticus oris gladio catholicum ferire non potest, pondus enim auctoritatis ecclesiasticae habere non potest; et de apotestate ligandi aut solvendi vel cetera sacramenta, praeter baptismum, ministrandi haereticis non habita, non nisi de potestate non sacramentali haereticis abiudicata intelligendae sunt.

Simili modo etiam sanctiones auctoritatum Decreti in eadem materia latas, quibus praefatae assertiones Gratiani fundantur, a Magistro intellectas esse concludendum est.

Inter sanctiones tamen C. I q. 1. supra relatas et memoratas assertiones Gratiani in C. XXIV q. 1. positas similibus sanctionibus Decreti fundatas haec differentia est, quod, licet in utroque casu de potestate sacerdotali non sacramentali atque de sacerdotibus simoniaciis, schismaticis, et haereticis sacramentali ordinis potestate pollentibus agatur, in ambitu tamen potestatis ligandi vel solvendi seu iudicandi propter solam potestatis non sacramentalis defectionem actus etiam ratione sacramenti invalidus esse denotatur, ut remissio peccatorum, sanctionibus vero in aliorum sacramentorum illicitam administrationem latis sacramentalis validitas actus non afficitur.

Postquam Gratianum in dicto p. c. 39 C. XXIV q. 1. posito assertionem Augustini de sanctione remotionis a clericatu vel degradationis extra Ecclesiam imposita in iisdem clericis in Ecclesia recipiendis tantum ratione criminis commissi detestandi, non vero ratione potestatis non sacramentalis iudicandi quasi extra Ecclesiam agnitae, intelligendam esse explicavit, haec addit: „Potest tamen illud Augustini de potestate baptizandi intelligi, non ligandi, aut soluendi, uel cetera sacramenta ministrandi.” Sententia autem Augustini a Gratiano heic provocata in § 1 dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1. positi ut obiectio thesi Magistri itroducta ita refertur:

„Recedentes a fide nec baptisma, nec baptizandi potestatem amittunt.”⁵⁸

Ut supra dictum est, Magister hanc assertionem Augustini quaestionem de potestate excommunicandi in dicto p. c. 37 C. XXIV q. 1 pertractandae accommodavit, et dilemmati, utrum recedentes a fide potestatem excommunicandi retineant, an amittant, ope distinctionis inter elementum sacramentale et inamissibile nomine potestatis officii, et elementum amissibile, ergo non sacramentale nominibus executionis, administrationis, virtutis sacramenti ordinis, auctoritatis ecclesiasticae, et potestatis, promiscue adhibitum vocatum, respondens, in eodem dicto quaestionem solvit.

In dicto autem p. c. 39 c. XXIV q. 1. posito Gratianus praefatam Augustini assertionem de potestate consecratione dando sacerdotibus haereticis non amittenda tantum de potestate baptizandi, non vero de potestate ligandi vel solvendi, aut cetera sacramenta ministrandi intelligendam esse affirmat, hoc modo cunctae obiectioni ex auctoritate Augustini formatae respondens.

Quod autem in assertionem Magistri: „Potest tamen illud Augustini de potestate baptizandi intelligi, non ligandi aut soluendi, uel cetera sacramenta ministrandi” in dicto p. c. 39 C. XXIV q. 1 annexo relata etiam de potestate sacerdotali non sacramentali nomine effectus vocata agatur, ex his verbis eiusdem dicti enodari potest: „Baptisma namque siue ab *heretico*, siue etiam a *laico* ministratum fuerit, dummodo in unitate catholicae fidei accipiatur, non carebit *effectu*. Alia uero sacramenta, ut sacri corporis et sanguinis Domini, excommunicationis uel reconciliationis, si ab *heretico* uel *catholico non sacerdote* ministrantur, uel *nullum, uel letalem habebunt effectum*. Unde et ab hominibus fidelibus nullatenus sunt recipienda.”

Ut patet, textus heic allatus duabus partibus constat. In prima earum de baptismo, in secunda uero de Eucharistiae et excommunicationis vel reconciliationis administratione agitur. Deinde in utraque allati fragmenti parte de haereticis et de laicis vel de catholicis non sacerdotibus sermo est. His autem verbis sacerdotes haereticos et laicos sive catholicos sive haereticos appellatos esse ita demonstrari potest.

In laudatis verbis: „Potest tamen illud Augustini (quod scilicet recedentes a fide nec baptismum, nec baptizandi potestatem amittunt) de potestate baptizandi intelligi, non ligandi, aut soluendi, uel cetera sacramenta ministrandi” solutio problematis iam longius perscrutati iterum indicatur et introducitur, quae in utraque praefati fragmenti parte ope distinctionis inter sacramenta et distinctionis inter diversos homines eadem sacramenta ministrantes explicatur. Ex eo autem, quod in memoratae solutionis

⁵⁸ Vide supra, pag. [78].

introductione de potestate sive ligandi vel solvendi sive cetera sacramenta, ergo et Eucharistiam, ministrandi haereticis amittenda agitur, sequitur, ut etiam in ipsa solutionis explicatione in utraque praefati fragmenti parte contenta de eadem potestate amittenda sermo sit. Quia autem cuncta opinione Gratiani diligenter pensata laici nullam potestatem sacramenta, praeter baptismum, ministrandi habent, quapropter nec eam amittere possunt, Magister vero sententiae Augustini supra relatae ratione potestatis amittendae opponit, inde efficitur, ut in utraque supra allati fragmenti parte non solum de laicis, verum etiam de sacerdotibus haereticis congruenter cum sententia Gratiani in § 1 dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1 positi manifestata, revera potestatem non sacramentalem amittentibus agatur.

Haec conclusio etiam ipsa utriusque praefati fragmenti structura confirmari potest. Namque ut nomina *haeretici* in prima atque secunda parte, sic nomen *laici* in prima, et nomen *catholici non sacerdotis* in secunda parte eiusdem textus adhibitum nomina correlativa sunt. Ex eo autem efficitur, ut nomine haeretici sacerdotes haereticus, nomine vero laici et catholici non sacerdotis laicus denotatus sit, secus enim cuncta distinctio inter haereticos et laicos prorsus inutilis et perperam introducta esset.

Ex hoc autem sequitur, ut verbis *vel nullum vel letalem habebunt effectum* duplex sacramentorum effectus vel huius effectus duplex genus, aliud nempe sacerdotes haereticos respiciens seu speciali modo sumptum seu stricte intellectum, aliud vero ad laicos sive catholicos sive haereticos quaevis sacramenta, excepto baptismo, ministrantes spectans idque generali modo seu lato sensu consideratum in casu denotetur.

Differentia igitur inter sacerdotes haereticos et laicos sive catholicos sive haereticos in utraque praefati fragmenti parte assignata admissa, ad sacerdotes haereticos quod attinet, verbis *vel nullum vel letalem habebunt effectum* tantum gratiam et potestatem non sacramentalem, i. e. effectum speciali seu stricto sensu sumptum, cuius defectio sacramentorum administrationem, sola poenitentia suas propriasque ob rationes supra expositas excepta, tantum illicitam, non vero invalidam efficit, denotatum esse admittendum quoque est.

Etsi enim eiusmodi sacerdotes sine potestate non sacramentali Eucharistiam conficere praesumentes damnationem mereantur, neque gratia ex tali consecratione accipiatur, nihilominus tamen sacramentum ratione sui valide conficitur, nam secundum Gratianum sacramenta in forma Ecclesiae a sacerdotibus haereticis celebrata valida sunt.

Huic conclusioni neque ex eo obici possit, quod effectus administrationem sacramentorum a sacerdotibus haereticis peractam tantum illicitam efficiens *nullus* in casu vocatur. Namque similem

assertionem Gratiani, nempe de nulla potestate sacrificandi sacerdoti suspenso vel degradato relicta in § 2 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi relatum tantum de potestate non sacramentali non habita intelligendam esse supra demonstravimus.

Ad laicos vero sive catholicos sive haereticos quod attinet, iisdem verbis *vel nullum vel letalem habebunt effectum* de sacramentorum administratione, baptismo tantum excepto cuius in casu necessitatis in forma Ecclesiae conferendi facultas nulli abiudicatur, ab eisdem facta edictis eiusmodi sacramentorum administrationem non solum illicitam, sed etiam invalidam et prorsus nullam denotatam esse intelligendum est. Non est igitur dubium, quin de effectu generali seu late sumpto in casu agatur.

In praefata igitur expressione *vel nullum vel letalem habebunt effectum* verbo *nullus* sacramentorum administratio, excepta poenitentia, a sacerdotibus haereticis peracta tantum illicita, sacramentorum vero administratio, excepto baptismo, a laicis sive catholicis sive haereticis facta non solum illicita, verum etiam invalida assignatur, verbo autem *letalis* ipsius delicti praemium, i. e. damnatio denotata est. Verba ergo *nullus* et *letalis* effectum sacramentorum administrandorum qualificantia tantum ratione culpae, i. e. dependenter ex eo, utrum sacramenta ita ministrantes delicti a se commissi conscii, an ignari sint, non vero ratione administrationis aut licitae aut invalidae inter se differunt, nam qui delicti sui conscii sunt, in utroque casu damnationem merentur. Verbum autem *nullus* duplicem significationem habet, namque, ut ex supra dictis patet, sacramentorum administrationem a sacerdotibus haereticis illicitam, eandem vero administrationem a laicis sive catholicis sive haereticis prorsus invalide factam denotat.

Hac tamen duplici nominis effectus significatione interim tantum gratiam et potestatem non sacramentalem denotanti, interdum vero praeter eas ipsam etiam validitatem sacramentorum respicienti, conclusiones de nomine effectus sacramentorum tantum ad gratiam et potestatem non sacramentalem denotandam a Gratiano saepe adhibito supra a nobis eductae minime infirmantur.

Etenim cum nominis *effectus* duplici significatione eodem modo res se habet atque cum verbo *administrare*, quod interdum potestatem sacerdotalem non sacramentalem, interdum vero potestatem sacramentalem significare supra demonstravimus, atque ex hoc de eodem verbo tantum potestatem non sacramentalem a potestate sacramentali a Gratiano saepe distinctam non significanti concludi non posse ostendimus.

Sed Gratianus etiam de hoc effectus genere speciali interim generales sententias profert, ut in prima parte § 5 dicti p. c. 97 C. I q. 1 vel in prima parte dicti p. c. 39 C. XXIV q. 1 positi et paulo supra relati, ubi de omnibus sacramentis una simul consideratis agit, interdum vero potestate sacerdotali modo

speciali disserit, ut in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 vel in § 1 dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1 allati, ubi hanc potestatem effectum sacramenti ordinis speciali modo sumptum esse tenet atque a sacramentali ordinis potestate distinguit. Magistrum igitur in primo casu de effectu sacramentorum late sumpto seu omnibus sacramentis accommodato, in secundo vero casu de effectu sacramenti ordinis stricte intellecto et non nisi gratiam et potestatem non sacramentalem respicienti, utroque autem hoc effectu ab effectu sacramentorum generalissimo modo considerato, i. e. praeter fructuosam et licitam etiam validam sacramentorum administrationem significanti, distincto disserere concludendum est.

Gratiani autem enuntiationes sive generales sive speciales quaecumque aliis eius enuntiationibus quibusvis non permiscendae, sed ex his Magistri enuntiationibus specialibus diiudicandae sunt, in quibus quaestionum distinctiones, solutiones, et solutionum explicationes instar principii vel regulae cuiusdam communis dantur. Eiusmodi principium et regula in cuncta Quaestione I Causae I et in cuncta Quaestione I Causae XXIV recte intelligenda in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 et in § 1 dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1 a Gratiano posita est. Ex hac igitur regula etiam recta interpretatio dependet sanctionum, quae sive in auctoritatibus Decreti continentur sive a Gratiano referuntur, atque admodum diversam et intellectu saepe difficilem formam praeferunt.

Quae cum ita sint, de effectu sacramentorum, ut ita dicam, vago, i. e. uno eodemque ex voluntate Ecclesiae interdum ipsam validitatem sacramentorum, interdum vero tantum gratiam et potestatem sacerdotalem non sacramentalem significanti eoque in quovis enumerato casu deficienti ex ipsa eadem voluntate Ecclesiae diversas ob causas iterum restituendo, ut quidam autumant, ex textibus Gratiani in Decreto contentis concludi non potest. Tali enim effectus notioni ipsa distinctio inter veritatem vel validitatem sacramentorum et eorum effectum solummodo gratiam et potestatem non sacramentalem comprehendentem multoties a Gratiano expresse facta atque constans Magistri opinio de sacramentis a quibusvis sacerdotibus in forma Ecclesiae semper valide celebratis, idcirco tantum ex sacramentali ordinis potestate numquam amittenda deperitibus quam maxime obstant.

Quia autem in Quaestione prima Causae vicesimae quartae Gratianus problema de haereticorum ligandi et solvendi potestate solvens etiam de baptismi collatione et de Eucharistiae consecratione disserit, de quibus in Quaestione prima Causae primae ratione potestatis sacerdotalis habita iam ex professo sermo erat, etiam assertionem in dicto p. c.

40 C. I q. 1 allato positam aliis enuntiationibus Magistri in eadem Quaestione relatis pari attentione dignis praetermissis heic efferre iuvat. In laudato autem dicto legimus: „Potest ergo illud Augustini (sacramenta uidelicet Christi per hereticos ministrata suo non carer effectu) non de omnibus intelligi *generaliter*, sed de sacramento baptismatis.” Similitudo huius enuntiationis cum assertione in dicto p. c. 39 C. XXIV q. 1 adiuncto posita et supra relata: „Potest tamen illud Augustini de potestate baptizandi intelligi, non ligandi, aut soluendi, uel cetera sacramenta ministrandi” cuique patet.

Ut ex inquisitione hac constat, Gratianus in dicto p. c. 39 C. XXIV q. 1 posito potestatem tantum non sacramentalem ligandi vel soluendi, aut cetera sacramenta, praeter baptismum, ministrandi sacerdotibus haereticis amitti asserit.

Cum autem secundum Augustinum potestas sacramentalis consecratione danda haereticis amitti non possit, et Doctor ille Ecclesiae de potestate non sacramentali tantum ex permissione Ecclesiae dependenti disserat⁵⁹, de eadem vero potestate non sacramentali consecratione danda nihil dicat, mirum non est, quod Gratianus, qui, secus ac Augustinus, potestatem non sacramentalem etiam ex consecratione proveniri tenet, idcirco potestatem hanc seu executionem sacramentalis potestatis ordinis in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi nomine effectus potestatis acceptae sacramento tenus, in § 1 autem dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1 relati nomine virtutis sacramenti ordinis vocat eamque recedentibus ab Ecclesia amitti affirmat, et hoc modo Doctori illi Ecclesiae contradicit.

IV. De nomine effectus administrationem atque officium administrandi denotanti

De nomine effectus in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi potestatem non sacramentalem eamque amissibilem significanti ex eo etiam concludi potest, quod in dicto p. c. 23 C. I q. 7 adiuncto Gratianus nomine effectus administrationem vocat. Magister enim quaestionem examinans, an ordinati ab haereticis ad Ecclesiam redeuntes in eodem ordine iterum ordinari valeant, de assertione Gregorii Papae: „Sicut semel baptizatus iterum baptizari non debet, sic et semel consecratus iterum consecrari non potest” ait: „Sed illud Gregorii de his intelligitur, qui consecrationem sacerdotalem uel episcopalem acceperunt, qui aut per manus inpositionem, cum ad ecclesiam redeunt, effectum suae unctionis accipiunt, aut ab eius amministrazione perpetuo cessare iubentur.”⁶⁰

⁵⁹ C. I q. 1 c. 97 princ., § 1 et § 2; vide supra, pag. [9].

⁶⁰ Sententia Gregori I, quae in § 1 dicti p. c. 23 C. I q. 7 a Gratiano

Nomine ergo effectus unctionis eiusdem unctionis administratio significata est, ut ex his nominibus promiscue adhibitis patet. Quia autem, ut demonstratum est, potestas non sacramentalis nomine *exsecutionis* vel *administrationis* a Gratiano vocatur, cum in dicto p. c. 23 C. I q. 1 posito eodem administrationis nomine *effectus unctionis* nuncupetur, nomine *effectus potestatis acceptae sacramento tenus*, ut legimus in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 annexi, vel nomine *effectus unctionis*, ut in § 3 dicti p. c. 23 C. I q. 7 allati scriptum est, potestatem non sacramentalem eamque amissibilem a Magistro denotatam esse concludendum est.

Opinio de nomine effectus in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 allati potestatem non sacramentalem eamque amissibilem significanti etiam ex dicto p. c. 39 C. I q. 1 posito comprobari potest. Ibi enim generalis conclusio: „Sicut ergo sunt uera sacramenta hereticorum *quantum ad formam*, ita sunt uera et non inania *quantum ad effectum*” a Magistro educitur.

Haec tamen generalis conclusio per distinctionem inter sacramenta necessitatis et dignitatis atque per conclusiones particulares ita coarctatur: „Sed notandum... quod sacramenta *alia* sunt dignitatis, *alia* necessitatis... sacramenta, que saluti sunt necessaria, quia iterari non possunt, cum sint uera, auferri uel amitti non debent... sacramenta... dignitatis, nisi *digne* fuerint administrata... dignitates esse desinunt, non ut minuatur *ueritas sacramenti*, sed ut cesset *offitium administrandi*, uel loco, uel tempore, uel promotione.”

In assertione generali in hoc dicto a forma sacramenti effectus sacramenti distinguitur, in particulari uero assertione a ueritate sacramenti ordinis officium administrandi hoc sacramentum secernitur. Dependētia regulae generalis ex regula particulari liquet ex coniunctione aduersanti *sed*, quae in casu coarctationem denotat iudicii modo prolata.

In assertione generali sacramenta ratione utriusque elementi distinctionis uera esse dicuntur, in assertione uero particulari Gratianus sacramentum ordinis ratione primi elementi uerum, in secundo autem elemento diminutum esse concludit, scilicet in *officio administrandi*, quod cessauit. Sequitur ergo, ut nomine *effectus* sacramenti ordinis non solum gratia sacramentalis, uerum etiam officium hoc sacramentum administrandi, i. e. potestas non sacramentalis eaque amissibilis a Magistro denotata sit.

Expressio enim de officio administrandi sacramentum ordinis expressioni de executione potestatis distribuendi sacros ordines similis est. Etenim id, quod Gratianus sacerdotibus amitti dicit, *exsecutio officii est*, ut patet ex § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi,

refertur et in § 3 eiusdem dicti explicatur, ex eiusdem Pontificis epistula 46 ao 592 scripta atque in D. LXVIII c. 1 contenta desumpta est.

vel officium administrandi, ut patet ex dicto p. c. 39 C. I q. 1 allato, vel administratio unctionis, ut ex § 3 dicti p. c. 23 C. I q. 7 adiuncti apparet.

Quia denique, ut supra animadversum est, notione officii potestas quaedam comprehenditur, et in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 allati nomine officii sacramentalis potestas ordinis significatur, cum in dicto p. c. 39 C. I q. 1 adiuncto nomine effectus sacramenti ordinis officium administrandi hoc sacramentum, i. e. potestas non sacramentalis eaque amissibilis denotata est, nihil obstat, quominus in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 annexi nomine effectus eadem potestas non sacramentalis vocetur.

Ex eo autem, quod in ultimo casu nomine officii sacramentalis potestas ordinis, nomine vero effectus potestas non sacramentalis vocata est, sequitur, ut in applicatione distinctionis inter sacramentalem potestatem ordinis et potestatem non sacramentalem ibidem peracta et verbis: „Qui intra unitatem catholicae ecclesiae constituti sacerdotalem uel episcopalem unctionem accipiunt, officium et executionem sui officii ex consecratione adipiscuntur. Recedentes uero ab integritate fidei, potestatem acceptam sacramento tenus retinent, effectu suae potestatis penitus priuantur” expressa, de eadem distinctione potestatis agatur ac in ipsa distinctione verbis: „intelligamus aliud esse potestatem distribuendi sacros ordines, aliud esse executionem illius potestatis” relata, atque tantum duobus elementis constanti, quorum alterutrum potestatem sacerdotalem, nimirum primum potestatem sacramentalem eamque inamissibilem, secundum uero potestatem non sacramentalem eamque amissibilem denotet.

V. De effectu nomine virtutis denotato potestatem ecclesiasticam non sacramentalem significanti

Nomine effectus praemium aeternae salutis vel virtutem sacramenti a Gratiano denotatam esse iam supra animadvertimus. De nomine autem virtutis sacramenti ordinis secundum Magistrum potestatem non sacramentalem denotanti ex similitudine essentiae Augustini cum enuntiatione Gratiani concludi potest.

In auctoritate enim Augustini in C. I q. 1 c. 97 § 2 relata haec legimus: „Nam si quando ex ipsa parte uenientes etiam prepositi pro bono pacis, correcto scismatis errore, suscepti sunt, etsi uisum est opus esse, ut eadem officia gererent, que agebant, non sunt rursus ordinandi, sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra, quia in precisione fuerat uicium (quod unitate pacis est correctum), non in sacramentis, que ubicumque sunt ipsa sunt. Et cum ipsi expedire uideretur ecclesiae, ut prepositi eorum, uenientes ad catholicam societatem honores suos ibi non administrarent, non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed manent

super eos. Ideoque non eis manus inponitur, ne non homini, sed ipsi sacramento fiat iniuria."

Huic assertioni Augustini enuntiatio Gratiani in § 1 dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1 adiuncti relata similis est: „Unde ab hereticis baptizati uel ordinati, cum ad unitatem fidei catholicae redierint, si forte intuitu ecclesiasticae pacis *in suis recipiantur ordinibus*, non iterabitur sacramentum, quod in forma ecclesiae probabitur ministratum, sed per inpositionem manus prestabitur *uirtus sacramenti*, que extra ecclesiam nulli docetur esse collata."

Similitudo autem harum enuntiationum in eo consistit, quod in utroque casu de sacerdotibus haereticis ad Ecclesiam redeuntibus, de sacramento ordinis eis non iterando, de receptione eiusmodi sacerdotum cum administratione suorum officiorum vel honorum ab Ecclesia permessa aut denegata vel, quod idem est, de susceptione eorum in suis ordinibus, atque de bono pacis eodem in utroque casu motivo tales sacerdotes in ordinibus suis recipiendi agatur.

Ex indicata similitudine hae conclusiones educi possunt: Quia Augustinus in principio, et in § 1 c. 97 C. I q. 1 de sacramentali ordinis potestate, in allato vero supra fragmento ex § 2 eiusdem capituli desumpto etiam de potestate ecclesiastica non sacramentali eaque amissibili disserit, Gratianus, qui hoc fragmentum in suam argumentationem inserit idque ut propriam sententiam refert, ipsam Augustini distinctionem inter sacramentalem ordinis potestatem et potestatem non sacramentalem ignorare non potuit.

Cum igitur Augustinus de administratione officiorum vel honorum sacerdotibus ex haeresi ad Ecclesiam redeuntibus permittenda aut interdicenda disserat, Gratianus autem idem Augustini fragmentum abbreviato modo suisque propriis verbis repetens de uirtute sacramenti ordinis eiusmodi sacerdotibus praestanda dicat, inde sequitur, ut nomine *uirtutis* sacerdotalium officiorum administrationem ab Ecclesia permissam denotet, quam potestatem non sacramentalem et amissibilem, nam amittendam et recuperandam, esse intelligat.

Immo ex promiscuo usu expressionum: *in ordinibus suis suscipi, officia gerere, honores suos administrare*, ab Augustino adhibitaram de earum simili significatione concludi potest. Etiam ex promiscuo usu expressionum: *in suis ordinibus recepi, et praestabitur uirtus sacramenti*, a Gratiano introductarum de earum simili significatione concludi potest, idcirco nomine *uirtutis* sacramenti ordinis praestandae receptionem clericorum in suis ordinibus vel permissionem, ut clerici officia sua gerant seu honores suos administrent, a Magistro denotatam esse concludendum est.

Sane fragmentum ex § 1 dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1 annexi excerptum et supra relatam a fragmento ex auctoritate Augustini in § 2 c. 97 C. I q. 1 desumpto et supra citato differt. Augustinus enim de *manu* sacerdotibus ex haeresi redeuntibus non im-

nenda, ne ipsi sacramento iniuria fiat, scribit. Gratianus autem de *virtute* sacramentali, quae extra Ecclesiam nulli collata esse docetur, eiusmodi sacerdotibus per manus impositionem praestanda disserit.

Non tamen est, quod miremur. De alia enim manus impositione Augustinus, nempe de sacramentali, de alia vero manus impositione, nempe non sacramentali, Gratianus loquitur. Magister enim, qui sacramentales ordinis gradus non amittendos atque etiam extra Ecclesiam valide dandos, necnon, similiter ac Augustinus, manum sacramento tenus iterum non imponendam esse tenet, ab ea tamen manus impositionem sacerdotibus ex haeresi redeuntibus adhibendam non sacramentalem characterem habentem distinguit⁶¹.

Gratianus id, quod sacerdotibus suspensis, degradatis, depositis, et haereticis amittitur, in § 2 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi nomine *potestatis*, in § 3 autem eiusdem dicti nomine *effectus* potestatis sacramento tenus acceptae appellat, id vero, quod sacerdotibus restituitur vel id, quod praestatur quodque numquam extra Ecclesiam habuerunt, in § 1 dicti p. c. 37 C. XXIV q. 1 allati nomine *virtutis* sacramenti ordinis vocat et permissionem officia sacerdotalia administrandi esse intelligit.

Quia autem ut secundum Augustinum, sic secundum Gratianum sacramentalis potestas ordinis amitti non potest, et quia sacerdotibus ex haeresi ad Ecclesiam redeuntibus id restitui intelligitur, quod recedentes ab Ecclesia amiserunt, Gratianum nomine virtutis sacramenti ordinis sacerdotibus ex haeresi ad Ecclesiam redeuntibus praestandae potestatem non sacramentalem denotasse eumque nomina *effectus* potestatis sacramento tenus acceptae et *virtutis* sacramenti ordinis promiscue adhibuisse concludendum est. De promiscuo enim nominum effectus et virtutis usu iam ex eo patet, quod Gratianus iam de effectu unctionis sacerdotalis, iam vero de virtute sacramenti ordinis disserit.

Magister tamen de effectu potestatis sacramento tenus acceptae, non vero de virtute sacramentalis potestatis ordinis loquitur. Sed ex hoc Gratianum aliam nomine effectus, aliam vero nomine virtutis rem denotasse concludi non potest. Etenim in auctoritatibus Decreti, quas Gratianus noverat, nomina effectus sacramenti et virtutis sacramenti saepe promiscue adhibentur, in auctoritate autem Isidori in c. 20 C. XXIII q. 5 relata etiam de *virtute potestatis* legimus.

Quia igitur id, quod sacerdotibus suspensis, degradatis, depositis, et haereticis amitti vel non haberi, restitui vel praestari dicitur, in dicto p. c. 97 C. I q. 1 allato⁶² *potestas, executio, effectus*, in

⁶¹ Dictum Gratiani p. c. 73 C. I q. 1: „Ex eo autem, quod manus inposito iterari precipitur, sacramentum non esse ostenditur.”

⁶² Vide supra, pag. [11—13].

dicto autem p. c. 37 C. XXIV q. 1 posito⁶³ *exsecutio, administratio, et virtus sacramenti ordinis, in dicto vero p. c. 39 C. XXIV q. 1 adiuncto*⁶⁴ *potestas sententiae, i. e. potestas iudicandi, et effectus sacramentorum a Gratiano vocatur, eum omnibus his nominibus promiscue adhibitis eandem potestatem sacerdotalem non sacramentalem eamque amissibilem sive simul cum gratia sive sine gratia sacramentali denotasse procul dubio concludendum est.*

Sed significatio nominum: *virtus, et effectus, promiscue adhibitorum, non solum in solutione quaestionis de haeticorum excommunicandi potestate in dictis p. c. 37 et p. c. 39 C. XXIV q. 1 annexis data, verum etiam in cuncta Quaestione prima Causae vicesimae quartae, ubi simile problema de potestate sacerdotali pertractatur, demonstrari potest.*

Cum enim in cuncta Quaestione praefata Gratianus agat: *de sacramentis ab haeticis ministratis nullum, excepto baptismo, effectum habentibus*⁶⁵; atque *de virtute Christi in peccatis dimittendis vel tenendis necessaria; de Paulo Apostolo virtute Christi fornicatorem in interitum carnis sathanae tradenti; de fideli non nisi Domini virtute cooperante aliquid operari valenti*⁶⁶; *de virtute sacramenti, quae extra Ecclesiam nulli collata esse docetur, in Ecclesia praestanda*⁶⁷; necnon *de potestate ligandi vel solvendi haeticis variis modis abiudicata, eum in omnibus his expressionibus promiscue adhibitis et verbis: non potest, non valet, potestatem non habet, et similibus qualificatis*⁶⁸ sub nominibus sive *effectus sive virtutis sive exsecutionis sive administrationis sive potestatis de potestate ecclesiastica non sacramentali eaque amissibili disserere concludendum est.*

Quia autem expositio Gratiani in C. I q. 1 relata expositioni in C. XXIV q. 1 contentae ratione thematis, argumentandi modi, atque ratione ipsarum expressionum similis est, cum Magister in C. I q. 1 disserat: *de sacramentis ab haeticis ministratis, excepto baptismo, effectum carentibus*⁶⁹; *de sacramento dignitatis ab haeticis ministrato eoque effectum carenti*⁷⁰; *de effectum potestatis sacramento tenus acceptae*⁷¹; *de integro unctionis effectum*⁷²; *de sacerdotalis*

⁶³ Vide supra, pag. [78].

⁶⁴ Vide supra, pag. [97] nota. 6.

⁶⁵ In dicto Gratiani p. c. 39 C. XXIV q. 1; ibidem.

⁶⁶ In § 1 dicti Gratiani p. c. 4 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [77].

⁶⁷ In § 1 dicti Gratiani p. c. 37 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [78].

⁶⁸ Sanctiones eiusmodi in dictis C. XXIV q. 1 a Gratiano relatas vide supra, pag. [76—78].

⁶⁹ Dictum Gratiani p. c. 45 C. I q. 1; vide supra, pag. [102] nota 15.

⁷⁰ Dictum Gratiani p. c. 96 C. I q. 1; vide supra, pag. [94].

⁷¹ In § 3 dicti Gratiani p. c. 97 C. I q. 1; vide supra, pag. [11].

⁷² Dictum Gratiani p. c. 98 C. I q. 1; vide supra, pag. [96] nota 2.

unctionis effectu ⁷³; de officio administrandi cessanti ⁷⁴; de ordinatione vana et sine administratione ⁷⁵; de cessatione ab administratione, quae pro necessitate temporis permessa est ⁷⁶; de clerico in suo ordine perseveranti; de sacramento ordinis interdicto vel denegato; de episcopo, qui aliquando cuncta sacramenta administrare potest, et solum ordinis sacramentum conferre non valet ⁷⁷; de eo, qui cetera sacramenta sacerdotaliter administrare permittitur, et tantum a sacramento ordinis removetur ⁷⁸; de sacerdotio clericis, ut praesint dando ⁷⁹; de sacramentis, quae, praeter baptismum, ab haereticis ministrari non possunt ⁸⁰; de haereticorum sacerdotiis non ratis ⁸¹; de nulla potestate sacrificandi suspenso vel deposito sacerdoti relicta; de degredato episcopo potestatem largiendi sacros ordines non habenti; de executione potestatis distribuendi sacros ordines; et de executione officii ⁸², eum his expressionibus non solum sanctiones auctoritatum retulisse, verum etiam ipsas has sanctiones, illis severissimis non exceptis, ut in C. I q. 1 ⁸³, sic in C. XXIV q. 1 contentas, tantum id, quod in sacramentis amissibile est, nimirum eorum effectum vel virtutem non solum gratiam, sed etiam potestatem non sacramentalem comprehendentem respicere, ad validitatem vero sive sacramentorum, excepta poenitentia, sive ad sacramentalem potestatem nullatenus referendas esse intellexisse concludendum est.

VI. De effectu potestatis sacramentalis exemplo „operis coniugalis” illustrato

Conclusioni de nomine *effectus* potestatem ecclesiasticam non sacramentalem denotanti ex ipsa assertione de recedentibus ab Ecclesia potestatem acceptam sacramento tenus retinentibus effectu

⁷³ Dictum Gratiani p. c. 106 C. I q. 1; vide supra, pag. [96] nota 5.

⁷⁴ Dictum Gratiani p. c. 39 C. I q. 1; vide supra, pag. [23] nota 6.

⁷⁵ Dictum Gratiani p. c. 40 C. I q. 1; vide supra, pag. [110] nota 11.

⁷⁶ Dictum Gratiani p. c. 39 C. I q. 1; vide supra, pag. [23] nota 6. — Dicta Gratiani p. c. 40 et p. c. 41 C. I q. 1; vide supra, pag. [101] nota 11.

⁷⁷ Dictum Gratiani p. c. 43 C. I q. 1; vide supra, pag. [53] pag. 10 nota 11.

⁷⁸ Dictum Gratiani p. c. 43 C. I q. 1; vide supra, pag. (53) nota 16.

⁷⁹ Dictum Gratiani p. c. 43 et p. c. 44 C. I q. 1; ibidem.

⁸⁰ Dictum Gratiani p. c. 60 et p. c. 74 C. I q. 1; vide supra, pag. [102] nota 20.

⁸¹ Dictum Gratiani p. c. 74 C. I q. 1; ibidem.

⁸² In § 2 et § 3 dicti Gratiani p. c. 97 C. I q. 1; vide supra, pag. [11].

⁸³ Sanctiones in simoniacos et haereticos in auctoritatibus C. I q. 1 latas vide supra, pag. [105—106].

vero huius potestatis carentibus in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi exemplo coniugatorum ab invicem separatorum a Gratiano illustrata obici possit. Ibi enim legimus: „Recedentes uero ab integritate fidei, potestatem acceptam sacramento tenus retinent, effectu suae potestatis, penitus priuantur, sicut coniugati ab inuicem discedentes coniugium semel initum non dissolunt, ab opere tamen coniugali inueniuntur alieni.”

Quia autem ex eo, quod Gratianus recedentes ab Ecclesia effectu suae potestatis sacramentalis penitus privatos esse dicit simili modo atque coniugatos ab invicem discedentes, qui coniugium non dissolunt, ab opere tamen coniugali alieni sunt, nominibus *exsecutio* et *effectus* in eodem § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi parallelo modo adhibitis opus perficiendum vel actionem peragendam, non vero potestatem in casu a Magistro denotatam esse concludi possit, quid iste sub nomine *opus coniugale* intelligat, examinandum est.

Opus coniugale, de quo in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 et in dicto introductorio q. 4 C. XXXIII sermo est⁸⁴, *actus coniugalis*⁸⁵, *debitum*⁸⁶, vel *coniugale debitum*⁸⁷, vel *coniugii debitum*⁸⁸, *officium*, vel *officium corporalis commixtionis*⁸⁹, vel

⁸⁴ Dictum introductorium q. 4 C. XXXIII: „Quod autem orationis tempore *coniugali operi* alicui uacare non liceat, B. Ieronimus, scribit...”

⁸⁵ Dictum Gratiani p. c. 3 C. XXXII q. 2: „Non autem datur presentia S. Spiritus tempore, quo *coniugales actus* geruntur.”

⁸⁶ Dictum Gratiani p. c. 18 C. XXVII q. 2: „Item Apostolus (I Cor 7, 3) precipit, ut uxor reddat *debitum* uiro, et uir uxori, nisi forte ex *consensu* ad tempus, ut expeditius uacent orationi. Unde datur intelligi, quod *sine consensu* alterius *non licet* alteri uacare orationi. § 1. Item propositum melioris uitae uir sumere *non potest sine consensu* uxoris, et e conuerso.” — Dictum Gratiani p. c. 2 C. XXXIII q. 1: „...Ceterum si uir asseruerit, se reddidisse *debitum* uxori, et illa diffitetur, cui potius habenda sit fides merito queritur.”

⁸⁷ Dictum Gratiani p. c. 2 C. XXXI q. 1: „§ 1. Illud uero Leonis Papae de ea intelligendum est, que a uiro suo non erat repudiata, cuius uiuebat uir, reddens ei *coniugale debitum*.” — Dictum Gratiani p. c. 3 C. XXXIII q. 1: „Ecce, quod impossibilitas reddendi *debitum* uinculum soluit coniugii. Sed hoc de naturali impossibilitate statutum est. Hec autem maleficii impedimento, non frigiditate naturali *debitum coniugale* prohibente, a uiro suo separata est.”

⁸⁸ Dictum introductorium C. XXXIII (Qu. IV) (Quarto quaeritur; KN), si tempore orationis quis ualeat reddere *coniugii debitum*? (Qu. V) Quinto, an uir sine *consensu* uxoris continentiam uouere possit, uel si minis uel terroribus *licentiam* uouendi ab ea extorquere ualeat?”

⁸⁹ Dictum Gratiani p. c. 39 C. XXVII q. 2: „§ 1. Sed obicitur illud Augustini (cf. C. XXVII q. 2 c. 3): ‘Inter Mariam et Ioseph fuit perfectum coniugium.’ Sed perfectum intelligitur non *ex officio*, sed ex his, que comitantur coniugium, ex fide uidelicet, prole et sacramento... Cuncta ergo, que de non separando coniugio inducta sunt, de perfecto intelliguntur, quod sponsali coniunctione est initiatum, et *offitio corporalis commixtionis* est consummatum. Illa uero, quibus separabile coniu-

coniugale officium a Gratiano vocatur⁹⁰.

Ut ex nominibus *debitum coniugale* et *officium coniugale* in dicto introductorio q. 1 C. XXXIII promiscue adhibitis patet, Magister *debitum coniugale* idem ac *officium* esse tenet⁹¹ in eo consistens, quod aequae mulier *potestatem* viri, sicut et vir mulieris *potestatem* habet⁹².

Quia igitur nomen *opus coniugale* in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 annexi adhibitum, quod executionem potestatis coniugalis significat et potestatis notam in se insitam habet⁹³, nomini *executionis potestatis* distribuendi sacros ordines vel nomini *executionis officii ordinis potestatem* denotanti simile est, inde efficitur, ut etiam nomine *effectus potestatis* sacramento tenus in ordinatione acceptae cum *opere coniugali* comparato potestas sacerdotalis a Gratiano nuncupata sit.

Quia autem ut illi, qui ab opere vel officio coniugali alieni inveniuntur, coniugium initum non dissolvunt, sic hi, qui executionem officii sacerdotalis non habent, sacramento ordinis et eiusdem sacramentali potestate non destituuntur, potestatem, quam

gium ostenditur, de initiato intelliguntur, quod nondum *offitio sui* perfectum est."

⁹⁰ Dictum Gratiani p. c. 1 D. XXXI: „...ministris itaque altaris, quibus cotidiana necessitas orandi incumbit, numquam *coniugali* offitio uacare permittitur."

⁹¹ Dictum introductorium q. 1 C. XXXIII: „Quod autem propter impossibilitatem reddendi *debitum* mulier a viro suo separari non possit, auctoritate euangelica et apostolica probatur... Item Apostolus (Rom 7, 1): 'Mulier, quanto tempore uiuit uir eius, alligata est legi ipsius,' non legi reddendi sibi *debitum*, sed non transferendi se ad alium... Unde datur intelligi, quod impossibilitas reddendi *debitum* non facit discidium coniugii. § 1. His ita respondetur: Coniugium confirmatur *offitio*, ut supra probatum est; postquam uero *offitio* confirmatum fuerit, nisi causa fornicationis non licet viro uxorem dimittere, uel uxori a viro discedere. Verum ante, quam confirmetur, impossibilitas *offitii* soluit uinculum coniugii."

⁹² Dictum Gratiani p. c. 11 C. XXXIII q. 5: „Ex premissis apparet, quod continentiae uota nec mulier sine uiri *consensu*, nec uir sine mulieris *consensu* Deo reddere *potest*. Si autem *consensu* alterius eorum ab altero promissa fuerit, et si postmodum in irritum deducere uoluerit qui *permisit*, non tamen ualet, quia in *debito coniugii* eque mulier habet *potestatem uiri*, sicut et uir mulieris; atque ideo, si quilibet eorum alterum a suo *iure* absoluerit, ad preteritam *seruitutem* ipsum reuocare non poterit. Quia uero in ceteris uir est caput mulieris, et mulier corpus uiri, ita uota abstinentiae uiro *permittente* mulier potest promittere, ut tamen eodem *prohibente* repromissa non *ualeat* implere, et hoc, ut diximus, propter *condicionem seruitutis*, qua uiro in omnibus debet *subesse*." — Dictum introductorium q. 5 C. XXXIII: „Quod autem sine *consensu* uxoris uir continentiam uouere non possit, multis auctoritatibus probatur."

⁹³ Ut ex comparatione patet horum Gratiani dictorum: dicti introductorii q. 4 C. XXXIII, dicti p. c. 18 C. XXVII q. 2, dicti introductorii C. XXXIII, dicti introductorii q. 1 C. XXXIII, et dicti p. c. 11 C. XXXIII q. 5; vide supra, nota 84, 86, 88, 91 et 92.

amittunt, nominibus *exsecutionis* vel *effectus* vocatam in § 3 eiusdem dicti promiscue adhibitis, non sacramentalem esse concludendum est.

VII. De notarum exsecutionis nomen atque nomina synonyma qualificantium eadem indole et diversa forma

Ex promiscuo usu nominis *exsecutionis*, verbi *exsequi*, et aliorum verborum supra indicatorum, ut de *exsecutione*, sic de omnibus his verbis non solam actionem, neque ipsius potestatis solam in actum deductionem denotantibus concludi potest. Etenim verba haec nota qualificanti ipsam potestatem habitam vel non habitam denotanti, ut: *interdicere*, *licere*, *nihil licere*, *non licere*, *non posse*, *non valere*, *posse*, *prohibitio*, *ratum esse*, *valere*, a Gratiano praedita sunt.

En huiusmodi notae qualificantes secundum earum similitudinem ordinatae:

interdicere, *prohibere*, *prohibitio*: *potestatis exsecutio interdicitur*⁹⁴; *prohibentur ab administratione ecclesiastica*⁹⁵; *officium contra prohibitionem episcopi celebrare*⁹⁶;

licere, *non licere*: *an liceat ei fungi ordinatione*⁹⁷; *monachis nihil agere licet*; *monachis nihil liceat agere*⁹⁸; *nulli sacerdotum licet parochianum alterius ligare vel solvere*⁹⁹;

posse, *non posse*: *damnare non poterat*¹⁰⁰; *neminem damnare potuit*; *non potest deicere quemquam*¹⁰¹; *nec ligare, nec solvere possunt, nec reconciliando ecclesiasticae communioni reddere, nec excommunicando eius societate privare*¹⁰²; *officia populis celebrare non possint*¹⁰³; *officio fungi non poterit*¹⁰⁴; *non potest oris gladio*

⁹⁴ In § 3 dicti Gratiani p. c. 40 C. XVI q. 1; vide supra, pag. [54] nota 16.

⁹⁵ Dictum Gratiani p. c. 4 C. I q. 7; vide supra, pag. [59] nota 36.

⁹⁶ Dictum introductorium q. 3 C. XI: „...queritur, utrum sit deponendus qui officium contra prohibitionem episcopi celebrare ausus est?”

⁹⁷ Dictum introductorium q. 5 C. I; vide supra, pag. [67] nota 8.

⁹⁸ Dictum Gratiani p. c. 39 C. XVI q. 1: „§ 1. Item illud Ieronimi ...ad Rusticum: 'Sine consilio presbiterorum monachis nichil agere licet.'”

⁹⁹ Dictum Gratiani p. c. 40 C. XVI q. 1; vide supra, pag. [54] nota 16. — Dictum Gratiani p. c. 19 C. XVI q. 1; vide supra, pag. [67] nota 7.

¹⁰⁰ Dictum Gratiani p. c. 3 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [76]-

¹⁰¹ Dictum Gratiani p. c. 3 et p. c. 4 C. XXIV q. 1; ibidem.

¹⁰² In § 1 dicti Gratiani p. c. 4 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [77].

¹⁰³ Dictum introductorium q. 1 C. XVI: „Quod monachi officia populis celebrare non possint, multis auctoritatibus probatur...”

¹⁰⁴ Dictum Gratiani p. c. 4 C. I q. 7; vide supra, pag. [59] nota 36.

ferire ¹⁰⁵; *peccata non posse tenere vel remittere* ¹⁰⁶; *sacramenta ministrari non possint; sacramenta ministrari non possunt* ¹⁰⁷; *sententiam dare non potest* ¹⁰⁸;

ratum esse: *qui quidquid pro officio suo facit ratum esse creditur* ¹⁰⁹;

valere, non valere: *excommunicare non valet* ¹¹⁰; *nec deicere aliquem valet nec damnare* ¹¹¹; *legitime potestatem suam exsequi valent; potestatem suam exsequi valeant* ¹¹².

Quae igitur his expressionibus interdicta vel prohibita esse dicuntur, *administratio ecclesiastica, executio potestatis, ligatio et solutio, officii celebratio*, et quaevis *actio sacerdotalis* est. Quae autem sacerdos facere non posse dicitur, *damnatio, deiectio, excommunicatio, ligatio et solutio, officii celebratio, officio fungi, oris gladio ferire, peccatorum retentio vel remissio, reconciliatio, sacramentorum ministratio*, et *sententiae prolatio* est. Quae deinde sacerdos facere valere vel non valere dicitur, *damnatio, deiectio, excommunicatio, potestatis sacerdotalis legitima executio* vel *simpliciter potestatis executio* est. Quae denique rata esse dicuntur, ea sunt, quae *criminosus sacerdos catholicus vel pro officio suo facit*.

Ut patet, omnes notae potestatem habitam vel non habitam significantes hic enumeratae ad idem obiectum, nempe ad potestatis sacramentalis executionem seu ad diversorum officiorum sacerdotalium administrationem permissam vel prohibitam referuntur. Sacerdos enim interdum executionem suae potestatis sacramentalis interdictam habere vel eandem potestatem exsequi non valere, interdum ligationem et solutionem interdictam habere vel perficere non posse, interdum vero officii celebrationem sibi interdictam habere et peragere non posse asseritur.

Similiter omni actione sacerdotibus generali modo prohibita eiusdem actionis genera singula comprehensa sunt, ut: *damnare, deicere, excommunicare, oris gladio ferire, peccata retinere vel remittere, reconciliare, sacramenta ministrare, sententiam proferre*, quae omnia aliqui sacerdotes facere non posse dicuntur.

Cum deinde *licere vel non licere* nonnisi id denotet, quod ali-

¹⁰⁵ Dictum Gratiani p. c. 37 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [78].

¹⁰⁶ Dictum Gratiani p. c. 4 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [76—77].

¹⁰⁷ Dictum Gratiani p. c. 60 et p. c. 74 C. I q. 1; vide supra pag. [102—103] nota 20.

¹⁰⁸ Dictum Gratiani p. c. 4 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [76—77].

¹⁰⁹ Dictum Gratiani p. c. 75 C. I q. 1; vide supra, pag. [23] nota 9.

¹¹⁰ Dictum Gratiani p. c. 3 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [76].

¹¹¹ Dictum Gratiani p. c. 37 C. XXIV q. 1; vide supra, pag. [78].

¹¹² Dictum Gratiani p. c. 25 et p. c. 36 C. XVI q. 1; vide supra, pag. [58] nota 33.

quatenus vel permissum vel interdictum seu prohibitum est, et congruenter cum eiusmodi permissione vel prohibitione aliquis aliquid facere posse vel non posse, facere valere vel non valere dicitur, cum denique id, quod aliquis facit, ab auctoritate permittenti vel prohibenti ratum esse vel ratum non esse iudicetur, sequitur etiam, ut omnibus eiusmodi expressionibus eadem potestas denotata sit, quamvis variis rationibus considerata, i. e. ratione aut personae agentis, aut actus ab ea positi, aut utriusque simul.

Denique ex variis exemplis supra allatis notam potestatis non tam in ipsis verbis: *agere, celebrare, damnare, dare, deicere, excommunicare, exsequi, fungi, ligare vel solvere, oris gladio ferire, peccata tenere vel remittere, privare, reconciliare, reddere, sacramenta ministrare, sententiam dare*, quam potius in verbis expressiones has ratione potestatis *qualificantibus*, ut: *interdicitur, prohibetur — permittitur; licet — non licet; potest — non potest; ratum est — ratum non est; valet — non valet*, insitam esse constat.

Saepe tamen fit, ut praefata verba, praesertim autem *exsecutionis* nomen, *pro ipsis notis qualificantibus* potestatem denotantibus accipiantur, ut *exsecutionem non habent*, etc. Quo in casu verba haec, nisi aliud constet, etiamsi nota potestatem indicanti praedita non fuerint, potestatem significant.

Quia autem sacramentalis potestas secundum Gratianum adimi, amitti, vel minui non potest, sive *exsecutionis* nomine sive omnibus memoratis sanctionibus ademptionem, amissionem, minutionem seu interdictionem, prohibitionem, aut permissionem vel restitutionem quovis modo significantibus non nisi potestatem sacerdotalem non sacramentalem eamque tantum amissibilem a Magistro denotatam esse concludendum est. Praeterea de nominum et verborum potestatem sacerdotalem denotantium vi atque voluntate ex duplici huius potestatis tradendae instituto, ordinis nempe collatione vel institutione quovis modo annotata diiudicandum est.

VIII. Quaestio specialis

Significatione nominum in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 adhibitorum examinata Gratianum nominibus: *potestas distribuendi sacros ordines, officium*, et *potestas accepta sacramento tenus*, promiscue adhibitis sacramentalem ordinis potestatem eamque inamissibilem, nominibus vero: *exsecutio potestatis distribuendi sacros ordines, exsecutio officii*, et *effectus potestatis acceptae sacramento tenus*, similiter promiscue adhibitis, potestatem ecclesiasticam non sacramentalem eamque amissibilem denotasse concludendum est.

Huic tamen conclusioni ita obici possit: Gratianus in obiectione contra Augustinum in § 2 dicti p. c. 97 C. I q. 1 annexi relata potestatem sacerdotibus degradatis amittendam nomine po-

testatis sacros ordines largiendi vocat ita scribens: „Degradatus enim episcopus *potestatem largiendi sacros ordines non habet...*” Cum autem Magister ad potestatem sacramentalem denotandam in § 3 eiusdem dicti simili expressione utatur, scilicet: „intelligamus aliud esse *potestatem distribuendi sacros ordines...*”, sequi inde possit, ut de una eademque, nam similibus nominibus denotata, potestate sacramentali in utroque casu agatur.

Sed talis conclusio opinioni Gratiani de sacramentis a quibusvis sacerdotibus indignis in forma Ecclesiae celebratis ratione sui validis contraria esset. Cum enim Magister sacramenta ab haereticis ministrata ratione sui valida esse saepe asserat, idcirco et sacramentalem ordinis potestatem eis non amittendam esse teneat, omnino incongruum est eum potestatem, quam haereticis non abiudicat, sacerdotibus degradatis, qui catholici sunt, abiudicare.

Deinde assertio Gratiani in § 2 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi de potestate sacros ordines largiendi episcopo degradato amissa in quaestione de sacramento ordinis ab haereticis ministrato tantum effectu carenti in dicto p. c. 96 C. I q. 1 introducta consideratur, ergo de sacramentali potestate ordinis amittenda intelligi non potest.

Denique, sive in casu potestatis sacramentalis sive potestatis non sacramentalis de eadem sacramentorum administratione agitur, quamvis sub alio respectu in primo, sub alio vero in secundo casu considerata, idcirco ubi aliae rationes utramque potestatem discernendi absunt, nihil impedit, quominus utraque diversa potestas simili nomine vocetur. Huiusmodi autem rei exemplum supra indicatum est, ubi eodem *administrationis* nomine interdum potestatem non sacramentalem, interdum vero sacramentalem quoque ordinis potestatem vocatam esse demonstravimus¹¹³.

Insuper conclusioni de duabus tantum potestatibus in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi a Gratiano distinctis, alia scilicet sacramentali, alia vero non sacramentali, ita etiam obici possit: Magister inter officium in consecratione sacerdotali vel episcopali acceptum et executionem huius officii ibidem distinguens, utrum nomine officii sacramentale, an non sacramentale officium intelligat, expresse non dicit. Quia autem in aliis locis Gratianus de officio loquitur, quod iam sacramentalem, iam vero non sacramentalem characterem habet, de quonam officio in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi disserat, incertum videri possit.

Immo Magistrum nomine officii in casu officium sacramentale denotasse concludi possit. Etenim cum distinctio inter potestatem sacramentalem et potestatem non sacramentalem iam ab Augustino apprehensa Gratiano nota esset, eum Doctore illi Ecclesiae ratione

¹¹³ Vide supra, pag. [72—74].

potestatis reluctantem potius ope distinctionis duplicis potestatis non sacramentalis, quam ope distinctionis inter potestatem sacramentalem et potestatem non sacramentalem ab Augustino admissae resistere conveniebat. Quae obiectio ita etiam confirmari possit: Executio in sensu potestatis non sacramentalis a Magistro intellecta sacerdotibus suspensis, degradatis, depositis, et haereticis deficiens administrationem sacramentorum, excepto baptismo, ab eiusmodi sacerdotibus peractam interim tantum illicitam, interdum vero etiam invalidam esse ex voluntate Ecclesiae, utroque in casu diversa, efficere posse videtur, ex quo tamen sequitur, ut in ipso ambitu non sacramentali duplex praefate executionis species a Gratiano agnita admittenda sit.

Huic tamen obiectioni ita responderi potest: Gratianum Augustino sacramentalem ordinis potestatem et potestatem non sacramentalem agnoscenti per multiplicationem potestatis non sacramentalis repugnare necesse non erat, iam enim sola diversa potestatis non sacramentalis notio vel eiusdem potestatis diversam ab utroque viro docto agnitum fundamentum eiusmodi oppositionem iustificabat, cuius rei casus in dicto p. c. 97 C. I q. 1 pisito reapse habetur.

Ipsa enim oppositio Gratiani in ambitu potestatis sacerdotalis distinguendae Augustino facta ita intelligenda est, ut eadem inter potestatem sacramentalem et potestatem non sacramentalem distinctio alio modo ab Augustino, alio vero a Gratiano diversis sacramentis applicata sit, ut ex § 2 dicti p. c. 97 C. I q. 1 positi et ex dicto p. c. 39 C. XXIV q. 1 relato manifeste patet. Namque Gratianus Doctori illi Ecclesiae ex similitudine baptismi et ordinis a potestate baptizandi ad potestatem ordines conferendi argumentanti ibidem contradicit, et nomine effectus sacramenti ordinis, secus ac Augustinus, qui hoc nomine tantum gratiam sacramentalem denotat, Magister non solum gratiam, verum etiam potestatem ecclesiasticam non sacramentalem eamque amissibilem comprehensam esse, atque secus ac Augustinus, in consecratione sacerdotali non solum potestatem sacramentalem, sed etiam potestatem non sacramentalem dari asserit.

Deinde, si in § 3 dicti p. c. 97 C. I q. 1 allati Gratianum nomine *potestatis sacramento tenus acceptae* potestatem sacramentalem significasse, nomine vero *officii*, a quo potestas non sacramentalis nomine *executionis officii* vocata distinguitur, potestatem non sacramentalem seu huius potestatis species duas denotasse admisisses, Magistrum ibidem distinctionem triplici elemento constantem peregissem admittere quoque deberes, quod tamen formulae: „*aliud esse... aliud esse...*” tantum distinctionem duplici elemento constantem significanti necnon cuncto distinguendi modo a Gratiano stricte observato aperte adversum esset.

His omnibus consideratis Gratianum in § 3 d i c t i p. c. 97 C. I q. 1 positi nominibus: *potestas distribuendi sacros ordines, officium, et potestas accepta sacramento tenus*, potestatem ordinis sacramentalem eamque inamissibilem, nominibus vero: *exsecutio potestatis distribuendi sacros ordines, exsecutio officii, et effectus potestatis acceptae sacramento tenus*, potestatem ecclesiasticam non sacramentalem eamque amissibilem denotasse, atque tantum inter duas has potestates distinxisse procul dubio concludendum est.

(continuabitur)